

Sklepe je treba izvajati

GLOBALJE MORAMO ZAORATI V NAŠE POSLOVANJE IN PRIZADEVNO IZPOLNJEVATI NAŠE NALOGE

Menimo, da je ob začetku leta čas, da pregledamo račune, če smo dovolj skrbno gospodarili v preteklih letih in kako bomo še skrbneje gospodarili v prihodnjem letu.

Za skrbno gospodarjenje je odgovoren vsak član kolektiva in samo vzajemno si lahko zagotovimo predvidene osebne dohodke.

Vsak član te delovne organizacije mora podrobno poznati cilje in se zavedati nalog, ki jih moramo izpolniti, da si zagotovimo predvidene osebne dohodke in predvidene sklade podjetja. Ti cilji in naloge so letos postavljeni kot pogoj. Zavedati se moramo, da ne bomo dosegli predvidenih sredstev za osebne dohodke in sredstev za skupne potrebe, če ne bomo teh pogojev izpolnili. Potrebno bo, da globlje zaorjemo v naše poslovanje ter ravnanje na slehernem delovnem mestu.

Višina naših osebnih dohodkov ni odvisna samo od naših želja, temveč od skrbnega in dobrega gospodarjenja, od smotrnega in dejanskega dela posameznega člana te delovne organizacije na delovnem mestu.

V našem delovanju smo se včasih oddaljevali od vzajemnih ciljev in postavljali na prvo mesto lastne težnje ali težnje posameznih manjših skupin.

Kaj se je menjalo v naši dosežani politiki?

Kar pogumno moramo priznati, tako sebi, kolektivu, kakor tudi javnosti — širši skupnosti tole:

V preteklih treh letih smo izhajali iz stališč, da ostanemo na osnovnih fiksnih obračunskih merilih in da se bodo naši osebni dohodki in druga potrebna sredstva skladno povečevali, kolikor boljše bo naše gospodarjenje, to je, količnik gibljivega dela bo toliko večji, kolikor večji bo uspeh, dosežen zaradi večje rentabilnosti, smotrnejšega gospodarjenja in večje produktivnosti.

Cilj je bil lep. A prenekateri so mislili, da je dovolj, če drugi za to skrbe. Dosegli smo sicer precej, nismo pa uspeli v vsem, kar smo si postavili kot svoje neposredne naloge. Tako se nam je tudi pravi pomen uvedbe gibljivega dela osebnih dohodkov sčasoma kar odmaknil, še bolj pa pogoj za njegovo doseganje, čeprav smo si jih sami postavili z referendumom.

Pogosto smo trdili, da drugi kolektivi dosežajo več sredstev za osebne dohodke, nikakor pa nismo hoteli pogledati, če gospodarimo tako dobro kot oni. Trdili smo, da nismo obveščeni, pasivno smo spremljali delo samoupravnih organov, delo sindikalne organizacije in začeli polemizirati o sklepih, ko bi jih morali že izvrševati. Nismo znali ali pa nismo hoteli preanalizirati po enotah naša merila in osnove, ki so bila odraz našega gospodarjenja; največkrat smo se zanašali, da so nekeje v podjetju še kakšne rezerve.

Večina članov našega kolektiva ima v sebi mnogo zdravega delavskega ustvarjalnega duha. Zato je postajala vsak dan bolj upravičena zahteva po odločnejši smeri in spremembi dosedanjih stališč.

Zato smo z letom 1965 povečali osnove, hkrati pa moramo natančneje opredeliti in razčistiti merila zanje.

To pomeni odločnejšo smer, preciznejša merila, bolj opredeljene in večje zahteve, smotrnejše in intenzivnejše izpolnjevanje nalog, skratka manj neprizadetosti in

stanja ob strani. To pomeni, da mora vsak posameznik gospodariti na svojem delovnem mestu in v svoji enoti tako, kot da je sam upravljalca. Nadalje pomeni tako usmeritev izvrševanje vseh nalog v rednem delovnem času, ob nenehnem zmanjševanju navideznih nadur, razen kjer so te gospodarsko nujne in utemeljene. To pomeni tudi skrb za čim intenzivnejše izkoriščanje strojnega parka, čimveč štednje, to pomeni tudi preverjanje in usklajevanje vse normativov časa, materiala in stroškov.

Na nedavnih zborih delovnih ljudi smo prav tako sprejeli nekaj sklepov za napredek naše tovarne:

- striktno izvajanje planske discipline in izvrševanje terminskih nalog,
- analitična ocena delovnih mest in izdelava pravilnika o nagrajevanju fizičnih in umskih delavcev, kakor tudi pravilnika o delitvi OD in o normah,

- zmanjšanje materialne zaloge, obsega nedokončane proizvodnje in terjatev do kupcev,
- doseči solidnejše poslovanje pri kooperantih,
- seznanjati samoupravne organe s tekočim poslovanjem in problematiko,
- pospešeno delo na razvoju proizvodov, tehnologije in sodelovanja z znanstvenimi institucijami,
- čimvišja stopnja v procesu razvijanja kooperacijskih in integracijskih odnosov,
- dosledno izvajanje zaključkov in obvez sprejetih na referendumu, pri uvajanju skrajšane delovnega časa, ker bo v nasprotnem primeru moral centralni delavski svet odločiti o ostrejših ukrepih, da zagotovi izvajanje sprejetih obvez,
- izvajanje stroge kontrole nad izdelki in roki,

(Nadaljevanje na 2. strani)

OBČNI ZBOR SINDIKALNE ORGANIZACIJE

Pravilno nagrajevanje - večja proizvodnost

POROČILO TOVARNIŠKEGA ODBORA SINDIKATA LITOSTROJ - PEREČIH PROBLEMOV JE MNOGO, A OB VEČJI VNEMI KOLEKTIVA IN RAZUMEVANJU PRISTOJNIH FORUMOV JE VEČINA REŠLJIVIH

Na občnem zboru sindikalne organizacije 20. februarja je predsednik Vinko Kožuh naštel nekaj problemov, s katerimi se je morala spoprijeti naša sindikalna organizacija.

Kot prvega se je dotaknil problema delitve dohodkov po EE in delitve osebnih dohodkov. Kljub iskanju in prizadevanju nam še ni uspelo najti realnih meril za delitev dohodka po EE in sektorjih. Nobeni enoti ni ničesar ostalo, pa

tudi nič zmanjkalo, kljub različnim rezultatom proizvodnje. To je bilo značilno tako za leto 1963, kot za leto 1964. Nov pravilnik pa predvideva boljše merjenje rezultatov ekonomskih enot, zato pa naj samoupravni organi poskrbe, da se bodo pravila tega izvajala, istočasno pa tudi dopolnjevala.

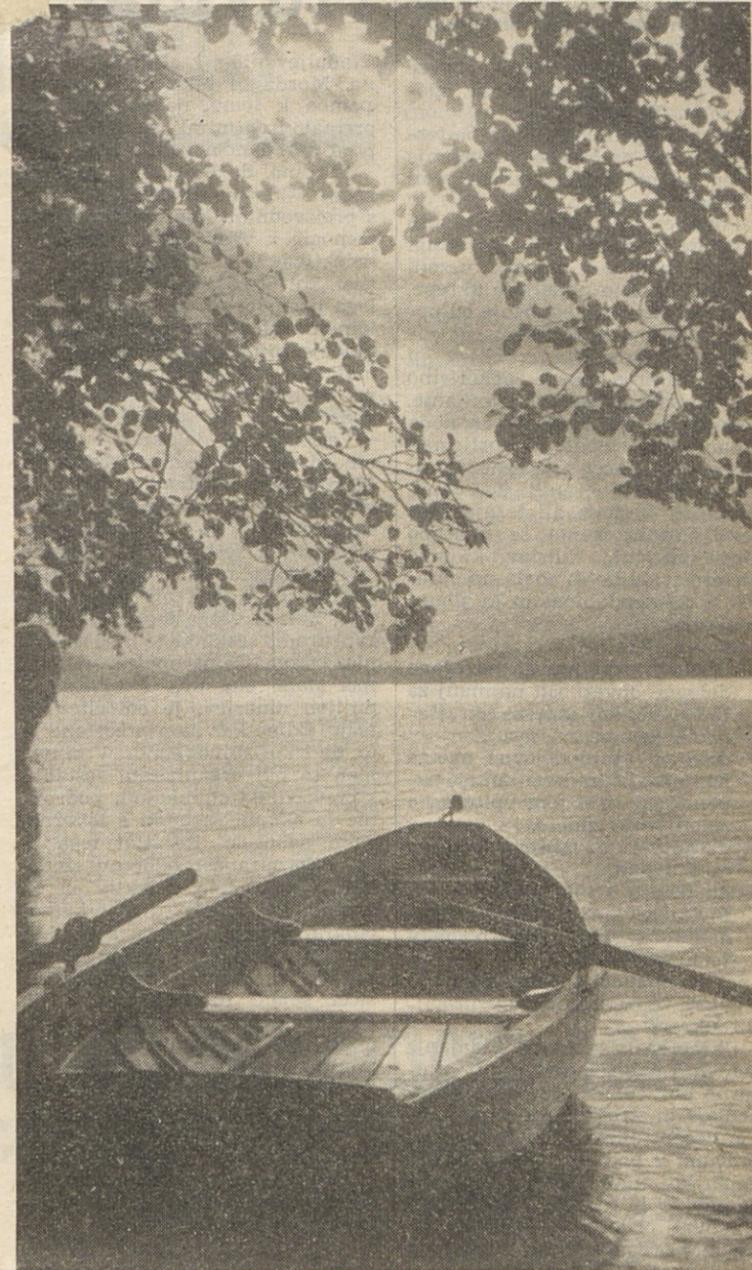
Tudi delitev osebnih dohodkov, ki je v veljavi sedaj tudi pri nas in datira že nekaj let nazaj (ta-

rifne postavke, je značilna za mezni odnos, za katerega pravimo, da pri nas ne obstaja. Delavci, ki delajo po normi (50%), so dokaj stimulirani za svoje delo. Ostalih 50% pa je v največji meri stimulirano na skupni rezultat podjetja. Vsa leta do sedaj smo ugotavljali pomanjkanje projektantov in konstrukterjev, tehnična dokumentacija pa je kasnila tudi po več mesecev in s tem povzročila zastoj v proizvodnji. Z uvedbo pravilnika o nagrajevanju po delu pa se je položaj spremenil. Nenadoma ni dovolj dela za ta kader, tehnične dokumentacije pa je dovolj. Pravilnik, ki je sedaj v preizkusni dobi, nam je pokazal, da je efekt dela večji, če so delavci pravilno nagrajeni. Zato je zelo pozitiven ukrep PE/SN, ki je ustavila izplačila zato, ker niso bila v skladu s pravilnikom. Za primer tudi kaže odgovornost do pravilnega izvajanja pravilnika s strani vodstvenega kadra enote.

Kot drugi primer nagrajevanja po delu bi navedli odgovore ankete, ki je bila opravljena med delom članov kolektiva in je bila objavljena v raziskavi mnenja 63. Vprašanje se je glasilo:

Ali bi bili pripravljene povečati svoje napore, če bi bili za to nagrajeni?

Od anketiranih članov kolektiva smo dobili presenetljivo visok odstotek odgovorov 78,5%, da bi bili pripravljene povečati svoje delovne napore, če bi bili bolje plačani. Tako visok odstotek kaže, da je skritih rezerv še precej, istočasno pa odkriva enega od načinov za zvišanje produktivnosti dela. Večje plačilo bi delavca pripravilo tudi do intenzivnejšega dela.

Ali že varčuješ za dopust?

Velik problem v zvezi s pravilniki je pri nas tudi v tem, da ti niso izdelani za vse naenkrat, potem pa ne moremo uporabljati nobenega. Bojazen, da za izdelovanje pravilnikov ne bo moč dobiti finančnih sredstev, ker so po planu že vsa razdeljena je odveč. Če bodo ti pravilniki imeli za osnovo boljše gospodarjenje, zmanjšanje stroškov, povečanje produktivnosti, potem bo sredstev dovolj.

Plan za leto 1966, ki ga je sprejel centralni delavski svet podjetja v višini 17 milijard, nalaga na eni strani velike obveze, kako to doseči, po drugi strani pa s kakšnimi stroški ustvariti postavljeni plan. Hoteli bi opozoriti na obvezo, da bomo v letošnjem letu zmanjšali stroške za 5%, kar pa je že vračunano v osnovah za razdeljevanje osebnih dohodkov. Ob taki tržni situaciji, ko cene materialu stalno naraščajo, pa naloga sploh ni majhna. Če pa bomo izkoristili samo del sredstev, ki gredo sedaj v izmet, katerega vrednost se giblje okrog 400 milijonov letno, potem smo lahko prepričani, da bo dohodek v letošnjem letu višji od onega iz preteklega leta.

ORGANIZACIJA DELA

Na račun organizacije dela je bilo v tovarni precej kritik. Da bi položaj malo razjasnili, pogledmo zopet nekaj odgovorov na anketo. Vprašanje na katerega so odgovarjali člani kolektiva, se je glasilo:

Kakšna se vam zdi organizacija v Litostroju?

Funkcionarji družbeno-političnih organizacij so odgovorili, da je organizacija dela v podjetju

slaba, člani in nečlani organizacij pa, da je dobra. Člani delavskega upravljanja niso zadovoljni z organizacijo, nečlani menijo, da je v redu. Z organizacijo dela so zadovoljni tudi anketiranci z osnovnošolsko izobrazbo in končano osemletko, ter nekvalificirani in polkvalificirani delavci. Vsi ostali, tako glede šolske izobrazbe kot po kvalifikacijski strukturi pa z organizacijo dela niso najbolj zadovoljni. Odločno nezadovoljstvo pa so izrazili oni z visoko ali višjo šolsko izobrazbo ter kvalifikacijo.

Pri vseh teh kritikah pa moramo poudariti še to, da je namreč že pripravljen osnutek dopolnjene funkcionalne sheme podjetja, ki naj bi izboljšal organizacijo dela.

SAMOUPRAVNI ORGANI IN SINDIKALNA ORGANIZACIJA

Delovanje samoupravnih organov je v našem kolektivu v zadnjem obdobju v nekakšnem zastoj. Morda je eden vzrokov tudi v formalni delitvi po ekonomskih enotah in približno enakem razdeljevanju osebnih dohodkov.

Delavski sveti enot so sicer obravnavali vrste problemov iz njihovih enot, predno je o njih sklepal centralni delavski svet, vendar so se vsi ti problemi nanašali predvsem na podjetje kot na celoto in ne zgolj na enoto samo. Dogajalo se je tudi, da so člani obratnih delavskih svetov dobili material za seje prepozno. Samoupravni organi so kljub težavam pokazali veliko zrelost in sposobnost v upravljanju s sredstvi, posebno pa v zadnjih dveh letih, ko je bila za naše podjetje gospodarska situacija zelo neugod-

(Nadaljevanje na 2. strani)

SKLEPE JE TREBA IZVAJATI

(Nadaljevanje s 1. strani)

- nadaljnje proučevanje in morebitno zoževanje proizvodjalnega asortimana,
- spoštovanje statutarne obveze o preverjanju strokovne sposobnosti kadrov.

Tako postavljene naloge pa terjajo od nas ne le strogo izvajanje sklepov temveč tudi sankcije proti kršitvam.

Posamezni sklepi samoupravnih organov so pogojeni z roki, drugi pa so skladno-terminalske vezani na naslednje in nadaljnje ukrepe. Zavračevanje in odstopanje od posameznih nalog in rokov je odstopanje od začrtanih ciljev in poti, vnašanje zmede, nekoristno in nekonstruktivno razpravljanje.

Lahko se primeri, da se bodo posamezniki zmedli, se oprijemali dosedanjih načel, iz nepoučenosti ali sebičnosti branili dosedanje težnje in pozicije ali težnje svojega obrata. Resno se moramo lotiti izvajanja sklepov, ki smo jih prostovoljno in soglasno sprejeli s referendumom in ki jih tu ponavljamo:

- »Obvezujem se:
- da bom izpolnjeval povečane delovne obveznosti najmanj za 15% več, kar ustreza skrajšanemu delovnemu času,
- da bom svoje delovne naloge natančneje in kvalitetneje izpolnjeval in s tem vplival na zmanjšanje izmeta,
- da ne bom podaljševal odmora med delom,
- da bom s svojim delom zagotavljal izvajanje sklepov organov upravljanja, ki bodo sledili temu pooblastilu.

Po omenjenem pooblastilu so bili medtem že izdani tile organizacijski ukrepi:

Ukrep za pravočasno oddajanje delovnih nalogov, kot pogoj za ažurno obračunavanje osebnih dohodkov in stroškov ter za nadaljnjo decentralizacijo mesečnega obračuna v podjetju; s tem naj bi zmanjšali tudi število nadur v enotah, ki bi morale ažurneje posredovati podatke za evidenco obračuna; organizacijska navodila o izhodu med delovnim časom, upravičenost izostankov;

Izpolnjevanje teh ukrepov bi imelo za posledico vsklajevanje naporov za izvajanje sprejetih sklepov.

Vse bolj bo potrebno in nujno sodelovanje in razpravljanje, opozarjanje in iznašanje predlogov in iskanje rešitev z našimi družbeno-političnimi organizacijami in z organi samoupravljanja, to je delavskimi sveti enot, z UO in delavskim svetom podjetja.

Naš kolektiv ima prav gotovo tudi mnogo posluha za prenekanter socialni problem, pred katerim stoji ta ali oni član delovne skupnosti, tako v pogledu osebnih dohodkov ali stanovanjskih ali družinskih problemov in še drugih vprašanj. Odločnejše ravnanje in odločnejša smer nam samo zagotavljata, da bomo prebili začarani krog in pogostokrat zagotovili več sredstev za osebno potrošnjo in skupne potrebe.

KAREL KOROŠEC

Pravilno nagrajevanje - večja proizvodnost

(Nadaljevanje s 1. strani)

na. Morda bi bila umestna pripomba k temu, da so člani DS premalo informirali ostali kolektiv pred sprejemom zaključkov.

Mislimo, da bo oblika informiranosti, ki smo jo pričeli uvajati s proizvodnimi konferencami, pripomogla k večji zainteresiranosti kolektiva. V tako velikem kolektivu, kot je naš, je zelo važna naloga posredovati vse predloge celotnemu kolektivu, od tam dobiti mnenje in na osnovi tega sprejemati zaključke. Naloga sindikata pa je informirati kolektiv, toda kako?

Več kot tisoč delavcev je odvisnih od voznega reda avtobusov in vlakov in zaradi tega je organiziranje sestankov s kolektivom skoraj nemogoče. Pa tudi primerne prostora za sestanke žal nimamo na razpolago, razen v obratih, kjer pa delajo v dveh ali treh izmenah. Zaradi vsega tega lahko organiziramo sestanke le med delovnim časom. Če pa upoštevamo, da nas stane ena ura v tovarni 5 milijon dinarjev, je odločitev še težja. Edino kar nam preostane je to, da izkoristimo odmor. V ta namen so bili organizirani sestanki s predsedniki sindikalnih podružnic in skupni sestanki s tovarniškim odborom. Rezultat tega je bil informiranost odborov sindikalnih podružnic, kolektiv pa po enotah. Prav tako pa sindikat ni odigral prave vloge na sestankih obratnih delavskih svetov. Predsedniki sindikalnih podružnic so sicer sejam redno prisostvovali, vendar bolj kot opazovalci in manj kot predstavniki najbolj množične delavske organizacije.

Da bi člani sindikalnih odborov lažje razumeli in razlagali nastalo situacijo, je bila organizirana večerna šola v izobraževalnem centru, skupaj z družbeno-političnimi organizacijami in samoupravnimi organi. Udeležba je bila žal zelo slaba, čeprav je bila snov izbrana in prilagojena prav za družbeno-politične delavce in samoupravljalce.

Pri izbiri kandidatov bo treba v prihodnje bolj paziti in izbirati take, ki imajo voljo do dela, ki so pripravljeni žrtvovati nekaj svojega prostega časa.

Dejali bi še nekaj besed v zvezi z uvedbo skrajšanega delovnega časa. Prav to, da smo prešli na skrajšan delovni čas nam narekuje, da moramo delovni čas bolje izkoristiti, kar smo se s referendumom tudi zavezali. Mnogo je bilo govora, da bomo prešli nazaj na 48-urni delovni teden. To so govorili zunaj podjetja iz nevoščljivosti, znotraj podjetja pa iz strahu, da bi se to ne uresničilo.

Če nam bo v letošnjem letu zagotovljena preskrba z materialom in devizami, če bomo vzpostavili boljše delovno disciplino, tako kot je bila ob uvedbi skrajšanega delovnega časa, mislimo, da bo odveč vsak strah o prehodu nazaj na 48-urni teden.

FLUKTUACIJA IN STANOVANJSKI PROBLEM

Analiza za preteklo leto nam kaže, da je podjetje zapustilo 935 delavcev, od tega: VK 148, K 352, PK 106, NK 329; glavni vzroki za to so bili v glavnem nizki dohodki in nerešen stanovanjski problem. Življenjski pogoji, pod katerimi delajo nekateri naši delavci (barake — provizorij v Vižmarjih) so taki, da ni moč pričakovati povečanja produktivnosti. Kolektiv je že pred leti ustanovil stanovanjsko zadrugo, kjer je delež 20% za posameznika, 30% za podjetje, s 50% pa pomagata občinski in republiški stanovanjski sklad.

Do sedaj smo zgradili 135 eno, dvo in trosobnih stanovanj, 60 samskih sob, v izgradnji pa sta dva bloka s skupaj 90 stanovanj in 40 samskimi sobami. Kljub 20% udeležbi, jih bo težko razdeliti, ker je mnogo interesentov. Največji problem pa predstavljajo delavci, ki imajo nizke osebne dohodke in zasilna stanovanja, nimajo pa lastnih sredstev, da bi se vključili v zadrugo. Prav ti delavci pa se zato največ obračajo na sindikalno organizacijo za rešitev tega problema. Razen obljub, pa jim sindikalna organizacija ne

more dati ničesar. V letošnjem letu bi bilo treba rešiti stanovanjsko vprašanje za bivše borce, ki jih je v tovarni 10. Vsota okoli 220 milijonov dinarjev, ki jih letno dajemo za prevoze naših delavcev je zaskrbljujoča, pa tudi delovne sile je v teh krajih vedno manj. Že danes kaže, da bo vedno večji problem dobiti delovno silo, posebno za težaška dela, posebno v čistilnicah livarne in zato se moramo odločiti ali občutno povečati osebne dohodke tej kategoriji ljudi, ali pa pričeti z modernizacijo čistilnic. Vsekakor je druga alternativa primernejša, saj nam to narekujejo tudi zelo slabi pogoji dela v teh obratih, ki se kažejo v velikem številu nesreč in obolenj, posebno dihal. Tudi predvidena decentralizacija sklada za stanovanjsko izgradnjo ne bo rešila težavnega položaja brez pomoči zunanjih organov, občine in republike.

VPLIVI DRUŽBE IN TRŽIŠČA NA REZULTATE POSLOVANJA

Litostroj kot proizvajalec investicijske proizvodnje, ki ima dolg cikel proizvodnje, se bistveno razlikuje od podjetij, ki proizvajajo za široko potrošnjo in dnevno slede cenam in jih temu primerno

lahko tudi večajo. Pri nas to ni mogoče, ker proizvode prodajamo za eno ali dve leti naprej in to po cenah zunanjega tržišča, pa najsi bo to za notranji ali zunanji trg. Naj omenim samo to, da je bilo v lanskem letu pod temi pogoji prodano od skupno 15 milijard za 11 milijard naših proizvodov:

1. direktni izvoz za ca. 4 milijarde (turbine, žerjavi, Diesel motorji);
2. direktni izvoz za ca. 3 milijarde (Diesel motorji, ulitki za Jugoturbino in Brodogradilište Split);
3. pod istimi pogoji na notranjem tržišču za posle, ki so kreditirani od zunaj za ca. 4 milijarde dinarjev (hidroelektrarne Senj, Bajina Bašta, oprema za železarnice — Skopje, Jesenice).

Omenili bi še sredstva, ki bodo v letu 1965 ostala na podlagi ukinitve raznih prispevkov. To je ca. 12 milijonov, kar je pa še vedno mnogo premalo, saj smo n. pr. samo za porabo električne energije potrošili 300 milijonov dinarjev.

Poznavanje vseh teh vrst težav bi morda omililo žolčne razprave v našem podjetju. Seveda, če finančnih sredstev primanjkuje, iščemo krivca vse drugod, kot pa na svojem delovnem mestu.

Iz razprave na občnem zboru

Dne 20. februarja so se delegati iz vseh sindikalnih podružnic v naši tovarni zbrali na občnem zboru sindikalne organizacije v Litostroju. Zbora so se razen domačinov udeležili tudi tajnik okrajnega sindikalnega sveta Dušan Horjak, tajnik občinskega sindikalnega sveta in predstavniki sindikalnih organizacij iz Metalne in STT.

Po poročilu tovarniškega odbora sindikata Litostroj, ki ga je podal njen dosednji predsednik Vinko Kožuh, se je razvila živahna razprava.

Prvi se je k diskusiji prijavil predsednik DS Marjan Kompoljšek in se zavzel za še tesnejše poslovno-tehnično sodelovanje med Metalno, STT in Litostrojem. Zastopnik TK ZK Martin Einhauser je poudaril, da je potrebno posvetiti več skrbi kadrovske politiki izbiranja članov v obratne sindikalne odbore ter izboljšati način seznanjanja kolektiva z važnimi sklepi samoupravnih in drugih organov. O strokovni in splošni razgledanosti delavcev, ki delajo v raznih politično-družbenih organizacijah, je spregovoril tudi Alfred Tomazič, ki pa je večji del referata posvetil stanovanjski problematiki in uvajanju absolutov raznih šol v proizvodni proces.

Začeto razpravo o stanovanjski izgradnji je nadaljeval dr. Alujevič. Povedal je, da cene gradbenim storitvam in materialu hitreje rastejo kot se dvigajo osebni dohodki in da je odplačilni rok — 25 do 30 let — za stanovanje nepravilno postavljen.

Dr. Mijatović je prisotne seznanil z ukrepom sanitarne inšpekcije, da se obratna ambulanta s 1. 4. t. l. zapre in izrazil potrebo po graditvi novega tovarniškega zdravstvenega poslopja.

Generalni direktor naše tovarne Ivan Kogovšek je orisal in nakazal več problemov in nalog, s katerimi se bo moral kolektiv v bodoče spoprijeti. Med ostalim je povedal:

— Pri analizah dosedanje organizacije dela ugotavljamo, kako nujno je treba sinhronizirati organizacijo dela od prve faze do konca proizvodnega procesa. Potrebujemo ljudi, ki bi znali zasnovati proizvodni proces. Opaža se tudi, da posvečajo ljudje premalo skrbi odgovornostim, ki jim jih narekujejo delovna mesta. Intenzivneje je treba iskati notranje rezerve.

V nadaljevanju razprave se je dotaknil tudi graditve nove obratne ambulante in poudaril, da bi bili lahko litostrojki delavci deležni večje pozornosti socialnega zavarovanja, saj znaša vsota, ki se vsako leto steka iz Litostroja v obliki socialnega in dopolnilnega

prispevka, lepo številko 2 milijardi dinarjev. Sedaj pa naj sami zgradimo ambulanto, ki bi veljala približno 550 milijonov dinarjev. To pa je naš celoten letni dobiček pri 10 milijardah dinarjev realizacije.

Pozdravne besede tajnika okrajnega sindikalnega sveta Dušana

Horjaka so izražale priznanje našemu kolektivu in delu sindikalne organizacije, ki je pokazala veliko zrelost pri reševanju nekaterih tovarniških problemov.

Na koncu zasedanja je bil izvoljen nov tovarniški sindikalni odbor, ki šteje 19 članov.

L. Lucu

Uspela tečaja

Oddelek za izredno izobraževanje pri našem IC je v prvih dveh mesecih letošnjega leta privedil tritedenski tečaj za varilce in žerjavovodje. Udeležilo se ga je 42 NK delavcev.

Varilski tečaj je končalo 22 članov iz kolektivov: PE/PK, HS, OO in DT. Teoretični del pouka je potekal pod vodstvom tehničnega vodje PK inž. Marka Celarca. S praktičnim znanjem varilstva pa sta tečajnike seznanila Avgust Martini in Anton Dolšek.

Vsem, ki so končali ta tečaj, je priznana kvalifikacija priučenege varilca. Po preteku določene dobe praktičnega dela pa si bodo pridobili še naziv polkvalificiranega varilca.

Zelo dobro je bil obiskan tudi žerjavovodski tečaj. Dvajsetim našim sodelavcem, med katerimi sta bila tudi dva iz obrata Trebnje, so posredovali svoje strokovno znanje Anton Kovačič, tov. Pečirer ter Franc Mihelič.

Pobuda IC je vredna vse pohvale in je naletela med delavci na ugoden odmev. Tako pridobivanje kvalifikacije je dobrodošlo predvsem našim sodelavcem iz Dolenj-

ske, ki si na tak način lahko pridobijo primerno strokovnost. Vsak tečajnik je dobil tudi tiskana skripta z zgoščenimi opisi najvažnejših del, ki so jih obdelovali na tečaju.

V mesecu marcu bo IC privedil tečaj za čistilce litine, ki ga bo vodil inž. Andrej Voje. Denar za vse te tečaje bodo črpali iz vsote za izobraževanje, to pa proizvodne enote vse premalo koristijo.

POHVALE NAŠEMU KOLEDARJU

Za leto 1965 je podjetje Litostroj izdalo skrbno pripravljeno in izbran stenski koledar z reprodukcijami starejših slovenskih slikarjev. Da je temu res tako, potrjujejo pismene in ustne pohvale, ki jih dobiva naše podjetje z vseh strani, pa veliko vpraševanje po njem.

Naj jih naštejemo samo nekaj: Zvonko Vistrička iz Zagreba se nam najlepše zahvaljuje za koledar in pravi, da je izredno uspel tako po kvaliteti tiska kot po kompoziciji slik. Zanima ga, če so klišeji za koledar izdelani pri nas ali so iz inozemstva.

Jože Jager iz Beograda se prav tako zahvaljuje za koledar in pripominja, da doslej še ni videl lepšega.

Tudi iz inozemstva prihajajo k nam čestitke za lepo izdelan koledar. Tako lahko naštejemo pohvalo podjetja Alpha Diesel iz Frederikshavna na Danskem, ki nam čestitajo za stenski koledar, in pravi, da je izdelan prvovrstno.

Rezerve skrite

Nekje zares so še rezerve skrite pri sebi jih najprej odkrijte vse drugo vam navrže delo poskusite, morda vam bo uspelo.

Tako smo se odločili za 42-urni teden

Proizvodne naloge v tem letu

Do leta 1959 je Litostroj izkoristil nad 50% svojih zmogljivosti za proizvodnjo turbinske opreme. Zaradi zmanjšanja investicijskih sredstev za nadaljnjo gradnjo hidrocentral pa je za naslednje obdobje nastopila nevarnost, da tovarniške zmogljivosti ne bodo več rentabilno izkoriščene, kljub temu da smo v tem razdobju prejeli nekaj turbinskih naročil za izvoz. Da bi v tem času zagotovili polno zaposlenost, smo razširili proizvodni program podjetja tudi na izdelke, ki za podjetje niso povsem ustrezni. Istočasno je Litostroj začel osvoboditi nekaj novih proizvodov, ki naj bi omogočili v naslednjih letih zoženje proizvodnega programa, obenem pa naj bi v tem programu ti proizvodi zavzeli pomembnejše mesto kot maloserijska proizvodnja. Ti proizvodi so: proizvodna sredstva za talni transport (viličarji, avtožerjavi, avto-bagri), hidravlične stiskalnice in dieselska motorna proizvodnja, poleg že osvojene maloserijske proizvodnje črpalk, reductorjev in tipiziranih proizvodov.

Proizvodni plan za leto 1965 ima še vse nedostatke tako razširjenega programa, kajti naročila, ki so bila sprejeta v preteklih letih, vpadajo zaradi dolgega proizvodnega procesa v proizvodni program tega in celo naslednjega leta. Razen teh slabih elementov pa vsebuje proizvodni plan še okoli 35% maloserijske proizvodnje zgoraj naštetih proizvodov.

Povečanje plana je predvideno samo na osnovni finalni proizvodnji, medtem ko bi ostala (zaradi izpada investicijskih sredstev) proizvodnja polizdelkov v isti višini, kot je bila planirana za leto 1964. Proizvodni plan za leto 1965 je postavljen v tehle količinah.

1. Proizvodnja polizdelkov

Ulitki jeklene litine	4.000 t
Ulitki sive litine	3.000 t
Ulitki barvnih kovin	160 t
Odkovki	420 t
Zvarjenci	3.500 t
Skupaj polizdelki:	11.080 t

2. Osnovna finalna proizvodnja

a) individualna proizvodnja:	
Vodne turbine	1.800 t
Črpalke	1.230 t
Oprema za železarne	650 t
Industrij. žerjavi	2.200 t
Stroji za cement	700 t
Strojni deli	300 t
Skupaj individ. proizvod.	6.880 t

b) Maloserijska proizvodnja:

Črpalke	170 t
Hidravlične stiskalnice	400 t
Reduktorji	130 t
Diesel motorji	1.000 t
Talna transp. sred.	2.000 t
Tipizirani deli	70 t
Skupaj maloser. proizvod.	3.770 t

3. Stranska proizvodnja

Sivo surovo železo	500 ton
Kisik	1.100 ton
Orodje	120 ton
Tiskovine	10 ton
Embalaza	1.200 m ³
Investic. vzdrževanje	240.000 NU
Modeli za ulitke	150.000 NU
Konstrukcija	400.000 NU
Storitve	70.000 NU
Zunanja montaža	120.000 NU

BLAGOVNA REALIZACIJA 17 MILIJARD

Vrednost blagovne realizacije je planirana v višini 17 milijard, kar predstavlja minimum, da se pri sedanjem številu zaposlenih povečajo osebni dohodki v takem razmerju kot pri drugih gospodarskih organizacijah naše republike.

Od osnovne individualne finalne proizvodnje, ki je planirana v višini 6.880 ton, je 3.730 ton direktnega izvoza, od tega 730 ton za vodne turbine, 350 ton za črpalke, 1.500 ton za industrijske žerjave, 650 ton za cementarne, 20

ton za reductorje in 480 ton za talna transportna sredstva. Razen tega pa je predvidenih še nad 1.000 ton indirektnega izvoza.

Osnovna finalna proizvodnja je torej planirana v višini 10.650 t. Kot je že omenjeno, je na tej proizvodnji planiran največji porast, ki znaša glede na doseženo proizvodnjo lani 25%. Primerjava od leta 1960 dalje je sledeča:

Leto	Ton	Indeks
1960	6671	100
1961	6473	97
1962	7459	112
1963	7822	117
1964	8500	127
1965	10650	160

Iz prikazanih indeksov je razvidno, da je proizvodnja od leta 1960 do 1964 v porastu za 27%, kar pomeni letno povprečje 7% več. Pri tem pa je bila izkoriščenost strojnih zmogljivosti za osnovno finalno proizvodnjo, računajoč delo v dveh izmenah, po letih naslednja:

Leto	%
1960	1,56
1961	1,49
1962	1,58
1963	1,40
1964	1,60

Podatki o porastu proizvodnje in izkoriščenosti strojnih kapacitet niso zadovoljivi. Delitev podjetja na proizvodne enote ni dala vseh pričakovanih rezultatov. Izkoriščenost strojnih zmogljivosti se ni bistveno povečala, pa tudi količinsko proizvodnja ni dosegala bistveno večjih rezultatov. Rokovne kasnitve so se povečale, sorazmerno pa je v porasti tudi nedokončana proizvodnja in zaloga materiala.

NOVA POSLOVNA POLITIKA PODJETJA

Realizacija planirane osnovne finalne proizvodnje, ki je za 25% večja od dosežene proizvodnje v letu 1964, zahteva nove ukrepe v podjetju. V tem smislu je uprava podjetja konec preteklega leta izdelala predloge za formiranje poslovne politike podjetja. Razen drugih ukrepov za doseganje boljših rezultatov naj omenim **zoženje programa, reorganizacijo proizvodnih enot, ureditev internega transporta, izboljšanje tehnoloških postopkov in pa večjo sinhronizacijo med proizvodnimi enotami z uvedbo centralne plansko-terminalske operative.** S formiranjem proizvodnih enot v letu 1960 ni bila postavljena služba, ki bi vsklajevala rokovne zahteve med enotami. Proizvodne enote so namreč v proizvodnem procesu vezane med seboj, ker nimajo vseh proizvodnih sredstev za izpolnitev lastnega plana. Razen tega pa je bila s formiranjem obratnih pisarn po obratovodstvih opuščena sleherna terminska služba. V takih okoliščinah so se sprejemala naročila, ki niso bila v skladu niti s postavljenim planom niti z obstoječimi zmogljivostmi podjetja. V proizvodnjo je šlo delo, ki rokovno ni bilo vsklajeno s potrebami montaže, zaradi česar so izdelani strojni deli vskladiščeni v proizvodnih prostorih, ki ne le ovirajo redno poslovanje, ampak predčasno angažirajo tudi obratna sredstva.

Opuščena terminska služba je onemogočila proizvodnim enotam — polfinalistom in materialni upravi pravilno rokovno izdelavo, odnosno dobavo polizdelkov in materiala.

Plansko-terminalska služba, ki se uvaja od III. kvartala preteklega leta in ki pri svojem delu uporablja razen teoretičnih načel tudi izkušnje sodobno organiziranih podjetij v Švici in Nemčiji, že opravlja to koordinacijo, vendar bo potrebno daljše etapno uvajanje, ki bo v skladu z ostalo reorganizacijo, ker bi sicer lahko

nastale težave v proizvodnji. **Predvsem bo treba stremeti za tem, da se skrajša tehnično-administrativno delo na dokumentaciji in uvede sistem dela, ki bo enostaven in pregleden in bo omogočil hitre posege v proizvodnji po nujnosti.**

Po sedanjih analizah bi število zaposlenih ustrezalo potrebam za izpolnitev plana, vendar režijsko osebje, ki je dokaj številno, ni v skladu z razmerjem s produktivno delovno silo. **Z uvedbo sodobnejših metod dela in s sodobnejšo organizacijo dela bo potrebno zmanjšati režijski kader v korist produktivne delovne sile,** sicer bodo tudi nadalje osebni dohodki v Litostroju problem za bodoče obdržanje in vključevanje sposobnih delavcev. **Nadurno delo po izvršenih analizah ne bo smelo več biti sredstvo za zvišanje osebnih dohodkov,** ampak bo lahko obstajalo le kot regulator za vskladitev deficitarnih kapacitet zaradi skrajšanja proizvodnega procesa.

Če se bo izboljšala dobava materiala v rokih, ki ne bodo bistveno odstopali od postavljenih terminov in bo izpeljana tudi ostala zamisel formiranja poslovne politike podjetja po predlogih

uprave podjetja, lahko pričakujemo, da bomo izpolnili plan v količini, kot je postavljen.

POGOJI ZA PORAST PROIZVODNJE

Nadaljnji porast proizvodnje v Litostroju je pogojen z nadaljnjimi investicijskimi vlaganji. Ze sedaj planirana proizvodnja zahteva vključitev raznih kooperantov, ki pa po svojih tehnoloških in izkustvenih možnostih ne dajejo kvalitetnih izdelkov, pa tudi rokovna odstopanja, ki so ta čas v našem podjetju prav tako precejšnja, onemogočajo Litostroju približevanje pogodbenim terminom. Litostrojska pločevinarna pokriva komaj 60% potrebe po zvarjenih. Potrebe po ostalih zvarjenih pokrivalom s kooperanti. Sposobnih kooperantov za taka dela nimamo dovolj, pa tudi njih kapacitete so premajhne. Vsako povečanje našega programa je s tem v zvezi onemogočeno. Obrat Trebnje, ki je bil v preteklem letu priključen Litostroju, nam daje letno komaj 300 ton zvarjencev, toda še plasiranje teh zvarjencev je omejeno le na določen asortiman. Nadaljnja izgradnja obrata Trebnje je nujna, zlasti še, če bomo razširili proizvodnjo turbinske opreme, za katero je vse večje

popraševanje na domačem in tujem trgu.

Povečana dieselska motorna proizvodnja je odvisna tudi od razširitve orodjarne, ki sedaj dela okoli 70% izključno za dieselsko motorno proizvodnjo, medtem ko za potrebe ostalih proizvodov nima zadostnih kapacitet. Livarna sive litine, ki pokriva poleg ostalih finalnih proizvodov le 1000 ton dieselske motorne proizvodnje, je nujno potrebna sodobnejše opreme.

Tudi livarna jeklene litine je potrebna rekonstrukcije, če bomo hoteli obdržati sedanjo proizvodnjo ali jo celo povečati.

Nadaljnji porast osnovne finalne proizvodnje pa ni odvisen samo od proizvajalcev polizdelkov in orodjarne, ampak tudi od dopolnitve strojne obdelave z novimi stroji. Osnovna vrednost strojnega parka je že nad 65% odpisana, pri tem pa je 70% takih strojev, ki ne dosegajo več toleranc. V preteklih letih je bilo sicer nabavljenih 41 strojev iz uvoza in 3 z domačega trga, vendar ti stroji ne morejo kriti zahtev, ker je v strojnem parku preveč dotrajanih strojev.

Iz navedenih podatkov sledi, da bodo proizvodni plani Litostroja za naslednja leta odvisni predvsem od nadaljnjih investicijskih vlaganj in boljšega izkoriščanja kapacitet, vsekakor pa bo večji poudarek na maloserijski proizvodnji; pri individualni proizvodnji pa bomo v skladu z zahtevami trga predvsem razširili proizvodnjo turbinske opreme.

A. L.

Vsakomur po vložnem delu

RAZGOVOR Z INŽ. RAKČEVIČEM, PREDSEDNIKOM KOMISIJE, KI JE IZDELALA PRAVILNIK O NAGRAJEVANJU KADROV ZA IZDELAVO TEHNIČNE DOKUMENTACIJE

Vsi zaposleni ljudje prejemajo za svoje delo določeno plačilo. Eni večje, drugi manjše. Politiko osebnih dohodkov urejajo razni pravilniki — tarifni in drugi.

Namen vseh teh instrumentov stimuliranja delovnega človeka je v tem, da dobi ta za svoje delo tudi pravično plačilo.

Decembra lani je v Litostroju stopil v veljavo (na šestmesečno poizkusno dobo) pravilnik o nagrajevanju kadrov, zaposlenih v projektivi, konstrukciji in tehnoloških oddelkih.

— 00 —

O tem novem pravilniku, ki se uvršča med strokovno najbolj razdelane pravilnike te vrste pri nas, nam je predsednik komisije za sestavo pravilnika inž. Savo Rakčević, glavni projektant za avtomatske regulatorje v PPB, povedal naslednje:

— Kakšni vzroki so narekovali izdelavo pravilnika?

— Litostroj je tovarna z obsežnim proizvodnim programom, ki zahteva širok krog strokovnih sodelavcev z vseh področij. Imamo zelo dober kader strokovnjakov za konstrukcijo hidravličnih strojev, transportnih naprav, cementarn, železarn in drugih konstrukcijsko zahtevnih naprav.

Če izgubimo projektanta ali konstruktorja za turbine ali kak drug objekt, ne bomo zlepa našli človeka, ki bi ga zamenjal. Vsaj pri nas ne, ker se med redkimi v državi ukvarjamo s takšno proizvodnjo. Naši strokovnjaki so morali sami izdelati celotno dokumentacijo za veliko proizvodov, ki so danes že popolnoma osvojeni. Za svoje delo pa niso bili ustrezno stimulirani.

Zakaj bi ti ljudje dodatno delali izven službe za druge tovarne, mi pa bi morali drago plačevati uvoženo dokumentacijo, ki je tudi desetkrat dražja od doma izdelane? S pravilnikom smo hoteli te ljudi stimulirati in jih pridobiti, da bi tudi del svojega prostega časa izkoristili za izdelavo naše tehnične dokumentacije. Tu ne gre za kak monopolni položaj teh ljudi. Znano je, da je izdelava načrtov že od vsega začetka ozko grlo pri večini objektov, ki smo jih izdelovali. Morali smo najti način, da smo pospešili izdelavo projektov in konstrukcij.

— Ali pravilnik temelji na izkušnjah drugih podjetij?

— Komisija, ki je bila sestavljena iz pet članov, je imela izredno obsežno delo. Obdelala je gradivo, ki obravnava sistem nagrajevanja v podjetjih s sorodnim proizvodnim programom, pregledali smo podatke, ki govorijo o izkušnjah inozemskih podjetij na tem področju, upoštevali smo tudi mnenje litostrojkih konstruktorjev, ki so že delali v konstrukcijskih birojih izven naše države. Največ pa je narejena po naših izkušnjah.

— Kakšna so načela novega pravilnika?

— Vsak se nagradi po vrednosti vložnega dela — je prvo in najvažnejše načelo. Kot osnovo za ocenitev vrednosti posameznega dela smo vzeli lastno ceno proizvoda. Ta osnova pa se spreminja z različnimi korekturnimi faktorji, ki zadevajo: pogostost izvedbe določenega izdelka, ki ga projektant ali konstruktor konstruirata, kvaliteto izdelane dokumentacije, stopnjo njene razdelanosti in rok njene dokončne oddaje. Zelo važen pokazatelj je uspešnost izdelave objekta po dokumentaciji, ki se pokaže kot razlika med predračunsko in obračunsko kalkulacijo. Maksimalna vrednost osebnih dohodkov je — če so vsi pokazatelji enaki 1.

Če razčlenimo faktor pogostosti, vidimo, da bi za izvedbo nekega objekta, ki se do sedaj v tovarni še ni konstruiral, upoštevali faktor 1. Če za podoben objekt že obstaja v tovarni tehnična dokumentacija, se faktor zmanjša na 0,8. Za ponavljajočo se dokumentacijo pa se upošteva samo faktor 0,15.

Zelo važen činitelj, ki znižuje osnovo, je zamuda roka izročitve izdelane dokumentacije. Giblje se od 20% odbitka za zamudo 8 tednov in navzdol.

Kakšen bi bil izračun na določenih primerih? Vzamimo, da mora konstruktor izdelati predturbinsko loputo, katere lastna cena je 30 milijonov dinarjev. Podobna loputa se je v tovarni že izdelovala. Rok za oddajo dokumentacije pa je konstruktor zamudil za 8 tednov.

— Za svoj obračun bo konstruktor vzel iz diagrama podatke, ki kaže odvisnost cene za izdelavo delavniške dokumentacije od lastne cene proizvoda. Za vrednost 30 milijonov bo dobil 1,2 milijona dinarjev, kar pred-

stavlja bruto vrednost delavniške dokumentacije. To vsoto bo potem množil s faktorjem pogostosti 0,8, ker se loputa izdeluje po že obstoječem vzorcu dokumentacije z razliko, da je to povečana stara izvedba. S tem se mu je vsota že zmanjšala na 960 tisoč dinarjev. Dobljeni znesek se zopet zniža za 20%, kar je pokazal diagram, ki kaže zamude rokov oddaje. V našem primeru je ta zamuda znašala osem tednov. Če pa je zagrešil še konstrukcijsko napako in je zaradi tega nastala na objektu škoda, se od te, že dvakrat zmanjšane vsote, spet odbije določeni odstotek. Ta odvisi od velikosti napake in ocene tehnične kontrole. Če velja ta škoda dva procenta vrednosti objekta, v našem primeru 600 tisoč dinarjev, se konstruktorju odtegne še 20 odstotkov od celotnega osebnega dohodka ali pa ves presežek, če je ta večji kot 20%. Če pa se pri objektu ugotovi prihranek, ki ga kaže razlika med predkalkulacijsko in obračunsko lastno ceno, in če je le-ta nastal zaradi uspešne izvedbe po dokumentaciji, dobi konstruktor, v primeru prihranjenih 600 tisoč dinarjev, še eno mesečno plačilo.

Dokumentacijo z zamujenimi roki mora konstruktor popraviti na svoje stroške. Za ta čas ne dobi drugega dela.

— Po kakšnih merilih so stimulirani šefi-projektanti in projektanti?

— V primeru maksimalne razdelanosti projekta — tj. če projektira nov objekt — dobi projektant 24 procentov vrednosti od deleža, ki ga za izdelavo dokumentacije dobi konstruktor. To je takrat, ko je faktor pogostosti 1. V ostalih primerih pa se vrši korekcija po tabelah za vsako vrsto proizvoda drugače. Šefi-projektanti se stimulirajo s faktorjem uspešnosti izvedbe projekta samo v tem primeru, če je izdelani projekt tudi realiziran z naročilom. Nagrajevanje po tem faktorju poteka v odvisnosti pokritja planskih kapacitet z naročili.

— Kdo nosi odgovornost za pravočasno in uspešno izvršitev del na določenem nalogu?

— Za primer napake, ki jo zakrivi nekdo iz skupine, ki dela na določenem objektu, nosi odgovornost (Nadaljevanje na 7. strani)

CEVNE TURBINE IN LITOSTROJ

Posledice nerealiziranega projekta - kdaj se bomo iz zgodovine kaj naučili?

Dne 18. januarja 1965 je v okviru Elektrotehniške zveze Slovenije predaval direktor elektro-inštituta inž. Vekoslav Korošec o cevni turbini v zvezi z izgradnjo hidroelektrarn na spodnji Savi. Zanimivo predavanje, ki so ga spremljali barvni diapozitivi, je pritegnilo toliko poslušalcev, da je bila dvorana na Trgu revolucije 1 polno zasedena.

Predavatelj je najprej navedel prednosti cevni agregatov, pokazal nekatere najnovejšje konstrukcijske izvedbe agregatov z generatorjem v hruški v francoskih hidroelektrarnah in poudaril umestnost uporabe takih turbin za energetske stopnje spodnje Save.

V razpravi, ki je sledila in v kateri so zahtevali poslušalci dodatna pojasnila, se je med drugimi javil k besedi tudi predstavnik LITOSTROJA, šef projektant za HE inž. LEOPOLD SOLC. Objasnili je dosedanja prizadevanja Litostroja na področju cevni agregatov. Zaradi splošne zanimivosti njegovih pojasnil objavljamo njegove besede.

Od vsega početka nam je bilo v Litostroj jasno, da so cevne turbine posebna razvojna veja klasičnih Kaplanovih turbin in da se bo treba prej ali slej z njimi spoprijeti.

Fentzloff leta 1952 v Ljubljani

Ni bilo slučajno, da je že leta 1952, in sicer 23. septembra, predaval v Litostroju širšemu krogu strokovnih poslušalcev znani projektant Fentzloff o svojih prelivnih hidroelektrarnah. Naslednjega dne so se z njim posvetovali zastopniki Elektroprojekta, Vodogradbenega laboratorija in Litostroja. Fentzloff je odgovarjal ne le na vprašanja o prelivnih hidroelektrarnah, temveč tudi o turbinah samih, imenovanih Fischerjeve turbine, ki so ena izmed razvojnih stopenj cevni turbin.

Fischerjeve turbine za HE Krško

Zanimivo je, da je takrat za HE Krško ($H = 8,5 \text{ m}$, $Q_{inst} = 300 \text{ m}^3/\text{s}$) Fentzloff predlagal 8 cevni turbin s premerom gonilnika 2,5 m. Dejal je tudi, da bi v Jugoslaviji brez pionirskega tveganja lahko gradili cevne turbine s premeri do 3,8 m za padce med 3 in 14 m.

Fischerjev predlog je šel v pozabo. Vzrokov za to je bilo več. Našim strokovnjakom je bilo takrat že znano, da bi bile dvojno regulirane turbine pač boljše od Fischerjevih. Pogoncem se je zdelo drobitve pogona na toliko agregatov neprikladna. Končno je bilo tudi tesenje generatorskega rotorja velik problem.

Po Fentzloffovem obisku je utihnilo za nekaj let vprašanje postavljanja cevni turbin na naših vodah. Tudi Litostroj, ki je imel z domačimi elektrarnami takrat dovolj drugega posla, se s cevni turbinami ni znova ukvarjal.

Aktualnost cevni turbin ponovno oživi

Zadeva je ponovno oživela leta 1959 na iniciativo Elektroprojekta Ljubljana. Kot aktualni objekti so se takrat omenjali:

	Q (m ³ /s)	H (m)
HE Melje	450	6
HE Duplek	450	11,5
HE Hajdoše	450	14,5
4 savske stopnje	300	9
3 savske stopnje	200	11,5

Elektroprojekt Ljubljana je za svoje idejne projekte potreboval merne skice turbin in informativne ponudbe.

Litostroj išče kolaborante

Litostroj iz lastnega materiala in izkušnji ni mogel postreči z zaželenimi podatki. Obrnil se je na Charmillesa, Neyrpica, Voitha in Rivo, z vprašanjem pripravljenosti za kolaboracijo z Litostrojem pri pripravah ponudb in izdelave cevni agregatov, po principu horizontalne razdelitve dela.

Vse trdke so odgovorile pozitivno. Prve tri so imele takrat že precejšnje izkušnje v proizvodnji turbin, medtem ko je bila Riva šele na začetku poti in je zato iz kombinacije odpadla. Od prvih treh trdk smo prejeli osnovne tehnične podatke, merne skice in informativne cene.

Charmilles je nudil po zgledu svojega agregata v HE Argentat cevni agregat z generatorjem v jašku, toda na vzvodni strani, ne nizvodno, tako kot v omenjeni hidroelektrarni. — Neyrpica in Voith pa sta nudila agregate »en bulbe« z vzvodno ležečim generatorjem.

Generator v jašku — najprikladnejša izvedba

Aktualnost vseh zgornjih objektov je bila močno poudarjena. Za Hajdoše se je celo trdilo, da je za instalacijo cevni turbin rok realizacije prekratek in da so zato primerne samo klasične Kaplanove turbine! — Rade Končar se ni bil pripravljen za proizvodnjo generatorjev v hruški. Zato je bila najbolj simpatična in edino sprejemljiva rešitev po Charmillovem predlogu z generatorjem v vzvodnem pločevinastem jašku.

Po Charmillesu je Elektroprojekt izdelal idejne projekte za zgornje objekte, med njimi tudi za Savo.

Studijska pot potrdi koncepcijo

Iz leta 1959 je treba še omeniti delegacijo predstavnikov Eles, Elektroprojekta, Inštituta za turbinske stroje, Rade Kon-

čarja in Litostroja, ki je na študijskem potovanju obiskala Rivo, Charmillesa, Neyrpica, tvrdko Jeumont, EDT ter hidroelektrarni Argentat in Sylvenstein. Delegacija naj bi po povratku predlagala najboljšo koncepcijo agregata za naše domače razmere.

Delegacija je pri vseh trdkah postavljala ista vprašanja. Delno je dobila nasprotujoče si odgovore, zlasti kar zadeva koncepcijo cevni agregatov. Kar pa zadeva pogonske izkušnje s posameznimi vrstami cevni turbin je hotela vedeti več, kot so trdke lahko odgovorile.

Delegacija je bila zato po vrnitvi v domovino v težkem položaju, kaj naj predlaga. Glede na domače možnosti proizvodnje generatorjev se je odločila za cevne agregate z generatorjem v vzvodno ležečem jašku.

SPLOŠNE UGOTOVITVE S STUDIJSKE POTI

1. Vse pomembnejše turbinske trdke se resno ukvarjajo s proizvodnjo cevni turbin in z laboratorijskimi raziskavami, ki so za to potrebne.

2. Nagibi, ki so trdke privedli do cevni turbin, so njihove hidravlične prednosti in pocenitve, ki jih prinesejo predvsem na gradbenem delu.

3. Vsi producenti prehajajo s cevni turbinami na vedno večje enote.

4. Proizvodnjo vodni turbin v inozemstvu bolj forsirajo investitorji kot producenti. Cevne turbine so lažje kot konvencionalne, zaradi česar bodo morale tudi nujno postati cenejše. Producenti iz razumljivih komercialnih razlogov zavirajo prenehanje prehod od vpeljanih klasičnih turbin na nove in lažje cevne turbine.

5. Delegacija je tudi ugotovila, da proti proizvodnji cevni turbin v Litostroju ne more biti pomislekov, čeprav Litostroj takrat še ni imel niti svoje preizkušene hidravlične oblike cevne agregata, niti še dognane konstrukcijske izvedbe, saj so bile vse imenovane turbinske trdke pripravljene sodelovati z Litostrojem pod dokaj ugodnimi pogoji.

PROJEKT ZA CEVNO TURBINO KRANJ

Aktualnost objektov, o katerih je razpravljala delegacija, je po letu 1959 ponovno stopila v ozadje. Vendar je Litostroj prav takrat prešel na stvarnejše delovanje na področju cevni turbin. To se je zgodilo po zaslugi direktorja »HE Sava« Kranj tovariša Chvatala. Predlagal je, da bi se namesto dotrajanih Francisovih turbin v bivšem Majdičevem mlinu v Kranju vgradil cevni agregat. Ta cevni agregat naj bi bil poizkusne narave in predhodnik strojev za energetske stopnje na spodnji Savi.

Tudi tokrat je bila kriva nujnost, ki se je s poslom omenjala, da smo zaradi nepripravljenosti domače industrije generatorjev za proizvodnjo generatorja »en bulbe« segli po izvedbi cevne agregata s konvencionalnim generatorjem v vzvodnem jašku, čeprav smo takrat že smatrali to koncepcijo za zastarelo in že odmirajočo razvojno stopnjo cevni agregatov.

Litostroj je za Kranj projektiral dvojno regulirano Kaplanovo

turbino v cevni izvedbi, s premerom gonilnika 1,9 m in štirimi krili za naslednje podatke:

$H = 6,45 \text{ m}$
 $Q = 20 \text{ m}^3/\text{s}$
 $P = 1390 \text{ KS}$
 $n = 214 \text{ l/min}$

Pri tem se je Litostroj oslonil na že preizkušeno obliko modelnega Kaplanovega gonilnika za klasično izvedbo turbin.

Turbina je bila zamišljena kot preizkusna turbina in posebej prirejena za različne meritve in celo za stroboskopsko opazovanje kavitacijskih pojavov. Dokumentacija je Litostroj razdelal že do take stopnje, da bi jo bilo mogoče že v kratkem predati proizvodnim obratom.

Posledica nerealiziranega objekta

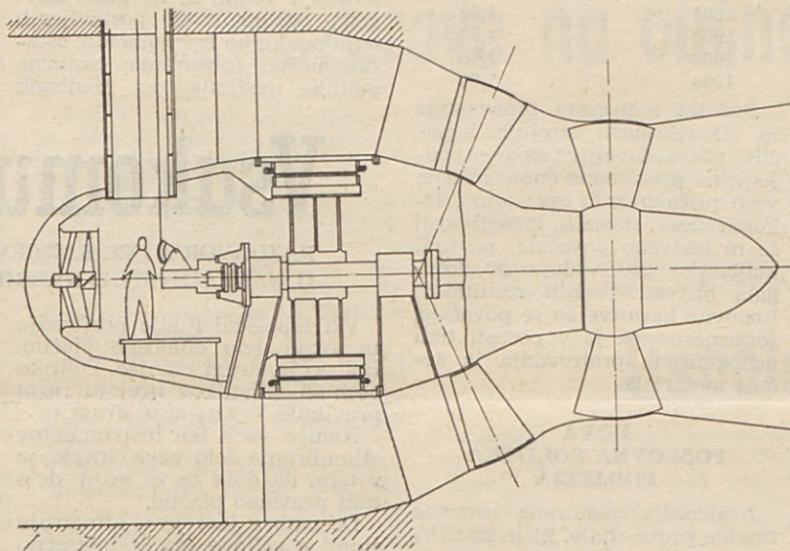
Danes moramo z obžalovanjem ugotoviti, da smo v svojih prizadevanjih o gradnji cevni agre-

in najsodobnejšo izvedbo cevni agregatov.

Analogna pogodba, kot sta jo sklenila Eles in Inštitut za elektrostrojarstvo, pa za študijsko in razvojno delo na cevni turbini z Litostrojem ni bila sklenjena. Vendar Litostroj ni zaostajal in je iz lastnih sredstev vzporedno reševal konstrukcijsko izvedbo cevne turbine za savske stopnje v obliki povezave z generatorjem v hruški. Lahko rečemo, da je konstrukcijska izvedba cevne turbine v domači koncepciji dognana in da je potrebno počakati le še na ugotovitev najustrežnejše hidravlične oblike v laboratoriju. Litostroj bo tako že čez pol leta pripravljen na povsem samostojno dobavo turbin zasavske stopnje.

Učimo se iz preteklosti

Iz tega kratkega pregleda prizadevanj Litostroja smo spozna-

gatov zagrešili veliko napako s tem, da do naročila za cevni agregat Kranj ni prišlo. Okolnost, da je bil ta agregat predviden z generatorjem v jašku, za Litostroj ničesar ne menja, ker sta konstrukcijski izvedbi turbine — najsi bo generator v jašku ali »en bulbe« praktično enaki.

Z ugotovitvijo, da smo zagrešili napako ne mislimo toliko na konstrukcijske, proizvodne, montažne in pogonske izkušnje, ki bi si jih z objektom pridobili, če bi ga realizirali, kot zavidanja vredno preizkusno turbino, v taki velikosti, kakršne zlepa kdo nima pri roki in s pomočjo katere bi že davno lahko ugotovili najprimernejšo hidravlično obliko gonilnika in vodilnika zasavske stopnje.

Zanašajoč se na zagotovilo, da bo agregat naročen, Litostroj takrat ni ukrenil ničesar, da bi hidravlično obliko dognali v laboratoriju v Vižmarjih. Do tega koraka je prišlo šele potem, ko je bilo jasno, da kranjski projekt ne bo realiziran. Tako smo s tem laboratorijskem delom v zaostanku, da bomo dobili prve školjčne diagrame svoje modelne cevne turbine iz laboratorija šele čez pol leta.

Agregat z generatorjem v hruški

Končno je treba v naših prizadevanjih po cevni agregatih omeniti študijo zagrebškega inštituta za elektrostrojarstvo, ki je pod vodstvom prof. Dolenca dala Rade Končarju osnovo za projekt generatorjev »en bulbe« za agregate savskih stopenj. Na osnovi te študije inštituta za elektrostrojarstvo lahko smatramo, da smo se dokončno poslovili od cevni izvedb z generatorjem v jašku in se za domače potrebe oprijeli izvedb z generatorjem v hruški, ki predstavljajo zadnjo

cijo agregatov, ki ni pomenila optimalne rešitve.

Pravimo, da se iz zgodovine nikoli ničesar ne naučimo. Naj bo pri agregatih zasavske stopnje drugače. Ocenimo pravilno, kdaj nam bo delavniška dokumentacija dejansko potrebna, pri čemer naj nam bodo za izhodišče odobrena investicijska sredstva in realen datum stavljanja v obratovanje prve energetske stopnje.

Ce financiranje ne bo vezano na pogoj določenega načina izvedbe posla, smatramo, da je potrebna kolaboracija s tujimi tvrdkami samo v primeru, če moramo pričeti z delavniško dokumentacijo za cevne turbine takoj. Če lahko počakamo še pol leta, ko bo Litostroj dobil potrebne hidravlične oblike iz Inštituta za turbinske stroje, bo domača industrija sama sposobna izdelati in dobaviti cevne agregate zasavske stopnje.

Zato bi priporočili, da posel čimprej jasno postavimo na določen tir in ne iščemo ponudb na vseh koncih in krajih, ne da bi vedeli, kako bomo objekt realizirali. Ne bi bilo namreč umestno ponavljati dogodkov, n. pr. okrog Tare Morače, ko smo že pred osmimi leti v zmotni nujnosti zahtevali kolaborantske ponudbe od šestih inozemskih tvrdk in jih tudi prejeli, o objektu pa še danes ni ne duha ne sluha. Tako počenjanje nam jemlje resnost in ugled in nam onemogoča iz inozemstva hitro pomoč takrat, ko jo v resnici potrebujemo.

Nekaj drugega so seveda konsultacije s tujimi tvrdkami. Te so seveda potrebne in dobrodošle. Iz njih se da izluščiti najboljše in presaditi v domačo prakso.

Nov uspeh domače industrije

Jadra smo že nekajkrat razpeli, toda vetra je bilo vselej premalo. Upamo, da bo to pot veter, ki pihava s strani deficita v proizvodnji električne energije, končno premaknil tudi naš brod s cevni turbinami. Pričakujemo, da bo tako prišlo do realizacije prvih domačih cevni agregatov, to je strojev, kjer si na ozko odmerjenem prostoru tako čudovito podajajo roke tri tehnične vede: hidravlika, elektrotehnika in strojništvo. In želimo, da bi bil to nov, prodoren uspeh domače industrije.

Inž. Leopold SOLC

NAŠI MOTORJI ZA TUNISKE LADJE

Časopis Vjesnik iz Zagreba je 13. januarja 1965 objavil članek, iz katerega povzemamo, da so v ladjedelnici Crvena zvezda v Puli dokončali prve tri od deset ribiških ladij, ki so namenjene nacionalnim družbam iz Tunisa. Te ladje so železne konstrukcije, dolge so 23 metrov, a v njih so vgrajeni Dieslovi motorji moči 200 KM. Te motorje je izdelal Litostroj iz Ljubljane in se po kvaliteti prav gotovo lahko merijo z inozemskimi.

PRIPRAVE ZAKONA O SKRAJSANEM DELOVNEM ČASU

V zveznem sekretariatu za delo so pripravili osnutek te temeljnega zakona o rokih in pogojih za prehod na 42-urni delovni teden. Glede na to, da gre za osnutek te, predlagatelj samo ugotavlja nekatera osnovna načela, po katerih naj bi sestavili novi zakon. Eno glavnih in osnovnih načel naj bi bilo, da imajo delovne organizacije pravico in dolžnost, uvesti v določenih rokih skrajšani delovni teden. Skrajni rok za prehod na 42-urni delovni teden naj bi bil pet let po uveljavitvi novega zakona. Z republiški

predpisi bi ta rok lahko podaljšali največ še za eno leto.

IZVOZ IZ »ULJANIKA«

Ladjedelnica in tovarna ladijskih motorjev Uljanik v Pulju je uspela v letu 1964 izvoziti za 2964 deviznih dinarjev oziroma za več kot 85 milijonov deviznih dinarjev več, kot so predvidevali.

V ladjedelnici pričakujejo, da bodo v letu 1965 izvozili za okrog 6056 milijonov deviznih dinarjev.

GRADNJA NOVIH ELEKTRARN

V raznih krajih naše domovine grade 11 HE in 10 termoelektrarn in toplarn, ki bodo dajale letno skupaj 18 milijard kWh električne energije. Ko bodo začele vse te elektrarne obratovati, bo znašala skupna letna proizvodnja električne energije v Jugoslaviji približno 32 milijard kWh.

Ze prihodnje leto naj bi začele obratovati 4 nove HE in 3 nove termoelektrarne, ki naj bi dajale letno povprečno nad 5 milijard kWh elektroenergije. Skoraj vse druge elektrarne, ki jih zdaj gradimo, naj bi začele obratovati do konca leta 1968. Spriče čedalje večje potrošnje električne energije strokovnjaki posebej opozorjajo na potrebo, da se graditev novih elektrarn pospeši.

O spremembah naših norm

REVIZIJA NEPRAVILNIH, PRENIZKIH, PREVISOKIH IN NEREALNIH NORM

Na podlagi statuta našega podjetja, sklepov 7. redne seje delavskega sveta podjetja z dne 16. 12. 1964, ter na podlagi pravilnika o normah je potrebno tudi v našem podjetju izvesti revizijo prenizkih in previsokih norm.

Norme pri nas v mnogih primerih niso več realno merilo za delo, to pa zaradi naslednjih vzrokov.

1. Nepravilno normiranje
2. Neodgovarajoči stroji, naprave, material
3. Manipulacija z listki, nizke obračunske postavke
4. Stalni dvig življenjskih stroškov

Posebno v preteklem letu so se zaslužki dvigali s presegi neupravičeno reklamiranih in popravljanih norm ter kategorij in ustvarjali zmedo v sistemu nagrajevanja, kalkulacij, terminiranja itd.

Norme so vedno manj predstavljale sredstvo za stimulacijo učinka, sredstvo organizacije, vedno bolj pa sredstvo za neupravičeno dvigovanje osebnega dohodka. To pa je seveda v nasprotju s socialistično moralno.

V januarju leta 1965 so se osebni dohodki znatno zvišali; zato je nujno, da norme postanejo pravičnejše merilo za večji učinek dela. Prav tako želimo v tem letu organizirati učinkovitejši terminiranje oz. ugotavljati obremenjenost strojev in delovnih mest. Tudi kalkulacije morajo biti spričo vedno ostrejših konkurence na trgu realnejše.

Pripravlja se progresivno nagrajevanje presegov norm. Osnovni pogoj za tako nagrajevanje so realno postavljene norme in presegi, ki so rezultat večjega učin-

ka pri delu. Progresivno nagrajevanje presega norm pri nerealnih normah z visokim povprečnim presegom bi povzročilo neupravičeno visoke zaslužke posameznikov, ki bi kvarno vplivalo na vzdušje v podjetju.

Po navedenih predpisih in sklepih DS podjetja moramo izvesti vskladitev in prilagoditev temu sklepu ter poskrbeti za naslednje:

- a) V TB pri predelavi nove tehnične dokumentacije se morajo postaviti revidirane norme,
- b) Dokumentacija, ki je v TP ali OP enot še ni, naj se pregleda in revidirajo se nerealne norme,
- c) Dokumentacija, ki je že pri delovodji, se prav tako pregleda in nerealne norme revidirajo. Delovni nalogi, ki so že pri delavcu niso podvrženi reviziji.

Revizijo norm izvršijo tehnološki oddelki PE v sodelovanju s tehnološkim oddelkom CTB, tako da zaradi tega ne bo zaostanka v proizvodnji.

Kontrolna tehnološka skupina CTB preveri v sistemu vzorčenja pravilnost norm delovnih nalogov, ki so pri delavcu, kakor tudi po tehnologih PE že revidirane norme.

Vodje enot, vodje TB, obratovodje in delovodje so dolžni nuditi vso pomoč zadolženim oddelkom, da bi nalogo čimbolje in uspešneje opravili.

Tehnološki oddelki CTB se zadolži, da istočasno opravi korekcijo navodil za normiranje.

Akontiranje plačilnih listkov se sme obračunavati v višini učinkovitih porabljenih ur z upoštevanjem osnove delavčeve obračunske postavke.

Upajmo, da bodo vsi navedeni ukrepi opravljeni dosledno in da bomo na ta način uspeli, zopet dati besedi norma njen pravilni zven. Ta beseda naj bi predvsem predstavljala sredstvo za stimuliranje učinka, žal pa je ta pomen tako pri nas, kot tudi pri drugih gospodarskih organizacijah počasi začel bledeti.

Z ukrepi, ki smo jih bili že navedli, in z lastno odgovornostjo do opravljenega dela, bomo prav gotovo uspeli doseči to, kar smo se zavezali.

Tako smo se v našem podjetju poslovili od delovnih tovarišev, ki so odšli v pokoj

Delo CTB v letu 1964

Če smo v letu 1964 hoteli opraviti vse naloge, ki so bile postavljene pred nas, je bilo potrebno voditi dobro računico tudi s časom in denarjem. S povečanjem plana proizvodnje v prejšnjem letu so imele tudi vse ekonomske enote svoje specifično povečane potrebe, in to bodisi glede delovnega prostora, stroja, naprav ali orodja. Večina teh zahtev je bila pozitivno rešena. V prvi vrsti so bile realizirane tiste naloge, katerih rešitev je bila nujna in za proizvodnjo neodložljiva.

Ena takih nalog je bila razširitev sedanjega preizkušališča Dieslovih motorjev, da bi omogočili na njem preizkušanje Dieslovih agregatov z električnim in hidravličnim zaviranjem.

Ekonomska enota DT je bila postavljena pred odgovorno nalogo zaradi naročila večjega števila pomorskih ladij za SSSR v jugoslovanskih ladjedelnicah. Po pogodbi so morali biti vsi v Litostroju izdelani Dieslovi agregati tudi preizkušeni v paralelnem teku s turbo agregatom, katerega je izdelala Jugoturbina iz Karlovca. Šlo je torej za precizno kontrolo pri vsklajevanju števila obratov enega ali več različnih agregatov. Ves delovni postopek je bil dokaj kompliciran zaradi preizkusa parne turbine. V podjetju smo namreč brez vodne pare; prav te pa je turbina porabila 6 ton na uro pri pritisku 12 atp. Časa ni bilo mnogo, vodna para je morala biti na razpolago. Iz tega razloga smo se hitro odločili za nabavo nerabne lokomotive JZ, od katere je lokomotivski kotel ustrezal zahtevam zmogljivosti parne turbine. Improvizirani smo tako začasno izvor toplotne energije, ki šele pri svoji maksimalni obremenitvi ustreza vsem delovnim pogojem in zahtevam preizkusa.

Rešene so bile tudi vse komplicirane električne inštalacije, potrebne za zaviranje in kontrolo teka.

Tudi problematika pri dobavi 300 m³ hladilne vode na uro, ki je bila potrebna kondenzatorju pri vodni turbini, je bila provizorično rešena.

Prezemni poizkusi, katerim so prisostvovali vsi glavni proizvajalci in zastopniki kupcev iz SSSR, so pokazali dobre rezultate.

Sodelovanje vodstva PEDT in članov CTB je bilo za časa pripravljanih del pri izgradnji tega preizkušališča zelo uspešno, kar je prav gotovo prispevalo k pozitivnim rezultatom dela na tem področju.

Druga najbolj aktualnih nalog v preteklem letu je bila mehanizacija priprave peska v jeklovarni. Čeprav spadajo naši metalurški obrati po značaju svoje proizvodnje še vedno med proizvajalce individualnih odlitkov, imajo vendar upravičeno zahtevo, da se lotimo radikalne rešitve njihovih delovnih operacij na vseh področjih, kot pri serijski proizvodnji.

V letu 1964 bi moral biti realiziran predlog mehanizacije in klimatskih naprav.

Finančna situacija pa nam je omogočila le delno izvršitev me-

hanizacije v pripravi polnilnega in modelnega peska. Zmogljivost teh naprav nam omogoča, da sedaj presejemo in prečistimo okoli 250 ton peska dnevno.

Res je, da je še vedno precejšen del jeklovarne brez mehanizirane priprave peska, kljub temu pa ne smemo podcenjevati sedanjih uspehov na tem področju. Če primerjamo izkoriščeni delovni prostor in delovni postopek pred uvedbo mehanizacije in po njej, mislimo, da je razlika velika.

Ob tej priložnosti lahko poudarimo tudi to, da je reševanje nalog pri delnih rekonstrukcijah sorazmerno težje, kot na primer, če bi kompleksno obravnavali postavitev novega sodobnega objekta.

Na kratko bi še opisali, kaj je najbolj potrebno opraviti v letošnjem letu. Znano je, da transport peska za metalurške obrate zavzema velik obseg. Nad 6000 ton letno porabljenega peska samo v jeklovarni nazorno kaže, s kakšnimi količinami materiala ti obrati operirajo. Od navedene količine pa se mora več kot polovica peska posušiti zaradi previsokega odstotka vlage. Razkladanje, pre-

vozi in vskladiščenje takih količin materiala angažirajo v sedanjih situaciji tudi mnogo delovnih moči. Da bi rešili to situacijo, smo sporazumno z vodstvom MO sklenili, da izdelamo predlog za sodobno vskladiščenje, sušenje in transport vsega tega materiala. Pri tem mora biti upoštevan tudi razvoj perspektivne proizvodnje metalurških obratov, ki naj bi se v prihodnjih sedmih letih podvojila. Naloga je zanimiva. Njena realizacija, ki je seveda odvisna od finančne situacije, bi odstranila ne samo težave sedanjega procesa, temveč tudi znatno izboljšala kvaliteto peska, znižala stroške in pocenila celotni proces ter tako omogočila nadaljnji razvoj proizvodnje v teh obratih. Razen navedenih nalog ne smemo seveda pozabiti na problematiko pri odvažanju prahu in škodljivih plinov ter preprečevanju prepriha, ki posebno v zimskem obdobju škoduje vsem zaposlenim v metalurških obratih. Zato moramo tudi na tem področju storiti vse, kar bi pripomoglo k izboljšanju delovnih pogojev v teh obratih.

F. Dvořak

Kako odkrivati notranje rezerve

Že v prejšnji številki smo objavili povzetek iz delovnega priročnika za samoupravne organe, pod naslovom: Skrite notranje rezerve. Ker je ta članek vzbudil mnogo zanimanja smo se odločili, da bomo tudi v naprej objavljali temu podobne izvirke.

Človek odločujoče vpliva na proizvodnjo, vpliva na način, obseg in organizacijo sestavnih proizvodnih faktorjev v svojem delovnem kolektivu in v družbi kot celoti. Ko govorimo o mirujočih, neizrabljenih silah mislimo, da se te skrivajo prav v človekovih sposobnostih upravljanja in odločanja. Odkriti je treba to rezervo, odkriti in omogočiti, da bi čedalje bolj sproščali človekove sile.

Te rezerve so na vseh področjih dejavne in zato je odkrivanje in sproščanje rezerv trajna, obširna in večstranska naloga nas vseh ter je obenem tudi smoter našega gospodarjenja.

Kritičen in strokoven poseg v analitično službo, v naše planiranje, investiranje, v pripravo dela, v nabavo, proizvodnjo, transport, evidenco itd., nam pokaže kakšna je organizacija dela in poslovanja, kje so pomanjkljivosti in napake in kako je treba izkoristiti sredstva, ki jih imamo, ter izrabiti še neizkoriščene rezerve.

Dober gospodar se bo zato takoj lotil dela in določil način, metodo, tehniko, pa tudi poskrbel za usposabljanje kadra, da bi lahko organzirano, sistematično in stalno:

SPREMEMBA VRSTNEGA REDA PROSTIH SOBOT

Na eni izmed zadnjih sej je UO sprejel sklep o spremembi vrstnega reda prostih in delovnih sobot zaradi upoštevanja prostega delovnega časa pri drugi izmeni. Zato bosta soboti 27. februarja in 6. marca 1965 delovni, naslednje proste sobote pa si slede že po ustaljenem vrstnem redu.

Pomembni sklepi DS

Delavski svet je na svoji deveti redni seji dne 22. I. 1965 sprejel med drugim nekaj pomembnih sklepov:

1. Vzel je na znanje poročilo gospodarsko računskega sektorja o doseženih rezultatih v devetih mesecih 1964. leta.

2. Potrdil je spremembe in dopolnitve pogodbe o ustanovitvi poslovnega združenja Smelt, kot jih je sklenil UO združenja.

3. Sprejel je predlog: a) proizvodnega plana za leto 1965 v višini 23.460 ton skupne proizvodnje in 13.700 ton blagovne proizvodnje; b) finančni plan v višini 17 milijard dinarjev celotnega dohodka; c) plan kadrov.

Pri tem je poudaril, da bo potrebno za izpolnitev planskih postavk precejšnje prizadevanje kolektiva in izpolnjevanje predlogov, ki smo jih sprejeli za formiranje poslovne politike podjetja oziroma ukrepov, sprejetih v lanskem letu, in predvsem tistih, ki zadevajo vprašanje materiala, delovne sile in koordinacije. Rešiti bo potrebno pereče stanje notranjega transporta, izboljšati vzdrževanje strojev in orodja. Prav tako je delavski svet zadolžil tehnično in kadrovske službo, da ponovno preanalizirata planirane postavke za orodje in plan kadrov za enote PE/PK, DT in MO. Povečati je potrebno tudi delovno disciplino pri čemer naj vidnejše vloge odigrajo komisije pri DS PE/S.

4. Spremenil je veljavno lestvico obračunskih postavk.

Spremenjena lestvica se uporabi že s prvim februarjem, to je za obračun tekočih osebnih dohodkov, ki prispejo v izplačilo s 15. II. 1965.

Vsa napredovanja so ustavljena do analitske ocene delovnih mest.

Draginjski dodatek in dodatek za ključna delovna mesta je že zajet v novi postavki in se ne obračunava več.

Nadurno delo je uoštevano v višini 25% od doseženega v letu 1964. Večji obseg nadurnega dela nima kritja v planu in se more večje presegevanje čezurnega dela izplačevati na račun znižanja osnovnih obračunskih postavk.

5. Zadolžil je UO, da pripravi predlog pravilnika o delitvi čistega in osebnega dohodka najkasneje do 20. II. 1965 za razpravo na DS podjetja.

6. DS je vzel na znanje okrožnico št. 1, ki se nanaša na revizijo nepravilnih in nerealnih norm (prenizkih ali previsokih), ki jo je izdala tehnična služba.

V bodoče se bo vsem proizvodnim entotam obračunaval osebni dohodek po njihovem dosegu proizvodnje in stroškov, sektorjem in službam pa po povprečnem uspehu podjetja. Faktor za obračun bo lahko nad ali izpod 100%, torej bodo lahko osebni dohodki višji od predloga, odnosno pri nedoseganju proizvodnje ali preseganju stroškov nižji.

O FINANCIRANJU GRADNJE V DJERDAPU

Odbor zveznega zbora zvezne skupščine za družbeni plan in finance je pred kratkim sprejel predlog odloka o financiranju gradnje hidroenergetskega in plovne sistema Djerdap. Jugoslovanska investicijska banka bo odobrila gospodarski banki Srbije kredit 206 milijard dinarjev, kolikor znaša predračunski delež Jugoslavije v financiranju te gradnje.

Zakaj tako, če je lahko drugače? Šola za življenje

»Enega asa že imam,« pravi Pepe, »igral bom za vse.« »Dobro,« mu odgovori partner. »Daj mi še eno, ne, dovolj imam.« Za njim vzame karto partner. »Izgubil si, imam dva asa,« se oglasi partner. Dva tisočaka menjata v nekaj minutah svoja lastnika. Oba igralca nenavadnega športa, ki nimata niti polnih 18 let, igrata še naprej, dokler ne zaprejo lokala. Če pa jima uspe prevariti vratarja v samskem domu, bosta igro nadaljevala...

Za mlade ljudi zelo lep začetek, kajne? Starejši ljudje, ki naj bi mlajše vzgajali, pa jih še sprejemajo v svoje kvartaške četvorice. Seveda se ob dobrem razpoloženju najdejo tudi taki, ki so zmožni razbijati kozarce, lomiti stole, steklenice in nosove. Da, to so predvsem starejši ljudje, ki so v svetu veliko doživeli in mlajšim tudi lahko veliko pokažejo. Čeprav so miličniki večkrat v naši menzi, se niti eden ne ozre na naše kvartopirske »športnike«.

Pustimo ironijo in pogledimo to stvar do dna! Mnogi naši družbeno-politični delavci to vidijo, a ne reagirajo. Zakaj? Ali imajo preveč družinskih skrbi, ali pa se ne morejo zediniti v tem, da bi lahko tudi mladini nekaj nudili. Pa ne samo mladini, tudi pionirjem, otrokom naših delavcev in — delavcem samim. Spomnimo se samo, koliko je bilo govora o

porabljanju prostega časa o pri-ložnosti uvajanja 42-urnega tednika. Povsod smo lahko zasledili sestavke in članke o rekreaciji, o sproščanju človeškega organizma ob koncu tedna itd. V Litostroju je bilo v okviru rekreacije porabljenega precej denarja, toda danes te dobrine, žal, uporabljajo drugi. Lepo je bila organizirana športna dejavnost: tako so eni igrali odbojko, drugi rokomet, namizni tenis ali pa dvigali uteži. Nogomet je mel prav gotovo največ pristašev, saj so se tudi pionirji zbirali na našem igrišču in bili najboljši na šišenskem terenu. Nekateri mladinci, ki so se na litostrojškem igrišču učili osnove nogometa, so danes dobri športniki. Koliko boljše je najti ime našega človeka v športni rubriki časopisa kot pa v kriminalni rubriki.

Če raziščemo vzroke za razpad nogometnega kluba Litostroj, ugotovimo, da je bila krivda prav v nepravilnem delu ustanovitelja in v nerazčiščenih pojmi, zakaj je bil nogometni klub pravzaprav ustanovljen. Če je ustanovitelj pripravljen nuditi samo najnujnejšo denarno pomoč, ne bi smel dopustiti, da se naš klub uvrsti v slovensko consko ligo, ampak naj bi ostal v ljubljanski podzvezni ligi ali pa naj bi gojili nogomet samo kot rekreacijo delovnega človeka, tako kot je bila vsa stvar v za-

četku tudi zamišljena. Če pa je ustanovitelj menil, da bodo naši nogometaši stalno napredovali, pri tem pa se izdatki ne bi povečali, se je hudo motil.

Namen tega sestavka ni kritizirati ali pa obujati stare grehe, temveč pokazati na neaktere probleme, ki se jih z malo dobre volje nedvomno da rešiti.

Branko Topič

Kaj pa naši smučarji?

Sneg je pobelil hrib in dol in ob dokaj ugodnem vremenu že od januarja vabi staro in mlado na plan. Zimski šport je v polnem razmahu; nekateri ga goje le za rekreacijo, drugi pa hočejo v njem preizkusiti svojo spretnost, vzdržljivost in pogum.

Tudi litostrojški smučarji, zbrani v smučarski sekciji planinskega društva se že od prvega snega naprej pripravljajo na tekmovanja, ki so pred nami. Najpomembnejši je prav gotovo tradicionalni troboj v zimskih igrah med predstavniki kolektivov MM, STT in TZL, ki ga letos organizira Metalna 20. in 21. februarja na Pohorju. Program je tokrat malo spremenjen in za troboj šteje tekmovanje v veleslalomu, slalomu in skokih, medtem ko bo tek izveden izven konkurence.

Kot je znano, so lani zmagali litostrojčani s točko prednosti pred STT in osvojili lep pokal. O poteku letošnjega troboja bomo poročali v naslednji številki, sedaj pa lahko zapišemo le to, da so naši smučarji tudi letos solidno pripravljani in se mlada ekipa s Prezljem, Klemenom, Klemenčičem, Golobom in Anžinom ter drugimi ne bo dala kar tako premagati.

Naslednje tekmovanje bo občinsko prvenstvo v veleslalomu, ki bo verjetno v marcu na Sorški planini, medtem ko o izvedbi tradicionalnega prvenstva kovinarjev še ni bilo nobenega točnejšega dogovora.

Največji praznik litostrojških smučarjev pa bo gotovo III. sre-

Kot vsako leto, organizira idejno vzgojna komisija pri TK ZMS tudi letos ciklus predavanj pod naslovom: »Šola za življenje«. Ker predavajo priznani strokovnjaki (psihologi, zdravniki, socialni delavci), so predavanja zelo zanimiva in koristna za mladega človeka. Predavanja se pričnejo 12. februarja 1965 ob 19. uri v mali kino dvorani Izobraževalnega centra, nato pa bodo verjetno vsak torek in petek, in sicer o tehle temah:

I. stopnja

1. O lepem vedenju.
2. Značilnosti telesnega razvoja v letih spolnega in telesnega zorenja.
3. Prebujanje ljubezenskih čustev in spolnega nagona.
4. Odnos mladega človeka do okolja.
5. Vpliv in vrednotenje filma.
6. Politične silnice v današnjem svetu.

II. stopnja

1. Skrb za lastno izobrazbo in kulturni razvoj.
2. Smisel življenja in ideali mladega človeka v luči socialistične etike.
3. Izbira zakonskega tovariša in priprava za zakon.
4. Vloga družbeno političnih organizacij v podjetju.
5. O delavskem samoupravljanju v podjetju.
6. Organizacija podjetja.
7. Litostrojški proizvodni program v luči domače in svetovne proizvodnje.
8. Pravilnik o delitvi dohodka in osebne dohodka.

ETO

15 LET JUGOTURBINE

Eno znanih jugoslovanskih podjetij, največja karlovska tovarna parnih turbin in Diesel motorjev, je pred kratkim praznovala 15-letnico svojega obstoja. Ob tej priložnosti so bili za svoje vzorno delo nagrajeni najstarejši člani kolektiva. Omeniti moramo še to, da je ob tej priložnosti izšla prva številka tovarniške lista Jugoturbina, ki bo od sedaj naprej izhajala dvakrat na mesec.

V 15 letih svojega obstoja je to podjetje izdelalo ladijsko opremo za 177 domačih in tujih ladij, opremilo je 89 termo in Diesel central pri nas in izdelalo okoli 4500 strojev s približno 900.000 KM. Še ena zanimivost: od skupno 1800 zaposlenih v tem kolektivu je povprečna starost 32 let. Jugoturbina je bila tudi prvo podjetje v Karlovcu, ki je vpe-ljalo delavsko samoupravljanje.

Zgradili so tovarniško naselje s 507 stanovanji in dva samska

hotela. Sedaj je v zaključni fazi izgradnja dvajset montažnih hiš in dveh stanovanjskih stolpnic, kjer bo prostora za več kot 100 stanovanj. Ta stanovanja naj bi bila dograjena do začetka 1965.

O FINANCIRANJU STANOVANJSKE GRADNJE

Delavska enotnost je dne 7. I. 1965 objavila članek pod naslovom: I kjer si vzela, kjer člankar obširno govori o pomanjkljivosti sistema financiranja stanovanjske izgradnje. Delovne organizacije v mestih in industrijskih središčih se sprašujejo, zakaj ne gre pol stanovanjskega prispevka občini, kjer je sedež podjetja, pol pa občini, kjer zaposleni stanujejo. Svojo trditve, da je takšna delitev stanovanjskega prispevka le administrativna, ne pa tudi logična in utemeljena, utemeljuje člankar z nekaterimi primeri, kjer navaja tudi Litostroj, o katerem pravi, da odšteva polovico stanovanjskega prispevka za vozače z Dolenjskega dolenskim občinam, čeprav ima velike stroške s prevozom delavcev in bi mu prišel za gradnjo stanovanj zanje vsak dinar prav.

Naš mladinski aktiv

PEVCI — VABLJENI!

Kulturna komisija — v sodelovanju s kulturno prosvetnim društvom v Zgornji Šiški — poziva vse, ki imajo veselje do zborovskega petja, dramske dejavnosti, humoriste in vse druge, ki jih kulturno življenje zanima, da se ji priključijo. Res škoda je, da bi naša slovenska pesem izumrla. Zgledujemo se pri naših rojakih v inozemstvu, ki s tako ljubeznijo in zavzetostjo gojijo slovenske narodne pesmi.

PREDVAJANJE FILMOV

V internatu IKŠ je bila pred kratkim ustanovljena filmska

PREŠERNOVA DRUŽBA NUDI DOBRO IN POCENI KNJIGO

Za svoje člane bo v letu 1965 izdala:

1. **PREŠERNOV KOLEDAR 1966**
  2. Mira Mihelič: »**ZMERAJ, NIKOLI**«, povest
  3. Ernest Hemingway: »**IMETI ALI NE**«, roman
  4. Sergej Sartakov: »**PO BRZICAH ČUNE**«, potopis
  5. **PRAVLJICE**, izbor iz svetovne mladinske literature
  6. Emilijan Cevc: »**SLOVENSKA UMETNOST**«, bogato ilustrirano poljudnoznanstveno delo
  7. eno **STENSKO SLIKO** po izbiri: Lovro Janša: »Gorska pokrajina«, Ferdo Vesel: »Prijateljci« ali Rihard Jakopič: »Sava«
- Letna naročnina 1200 din
- 9 romanov v zbirki »Ljudska knjiga« 3000 din
- 12 številke revije »**OBZORNIK 65**« 1200 din

KNJIGE PREŠERNOVE DRUŽBE V VSAKO SLOVENSKO DRUŽINO!

Pojasnila in naročila pri vseh poverjenikih in upravi Prešernove družbe v Ljubljani, poštini predal 41/I.

sekcija. Namen te je, prikazati mladim ljudem strokovne, poučne in vzgojne ozkotračne filme, ki jih izposoja Sava film. Razen teh bi lahko dobili tudi celovečerne igrane filme, ki prikazujejo življenje mladih ljudi. Če bo šlo vse po načrtih, bodo vsako nedeljo predvajali v mali kino dvorani po en film. Pred predavanji šole za življenje ali po njih pa naj bi bil na sporedu po en krajši film.

NAJVEČJA TERMIČNA CENTRALA

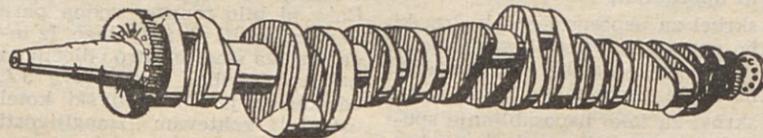
V bližini Budimpešte, poleg velike madžarske rafinerije Szahalombat, so zgradili največjo madžarsko termično električno centralo. Po dveh etapah izgradnje je moč te termoelektrarne 600 MW. En turboagregat ima moč 150 MW. Turbina, kotli in ostala strojna oprema so izdelani na Madžarskem, medtem ko so ostale regulacijske naprave uvozili iz Sovjetske zveze.

Za gorivo za centralo sta predvidena olje in mazut. Termoelektrarna naj bi krila potrebe rafinerije, razen tega pa tudi potrebe samega mesta Budimpešte. Da ne bi prišlo do zastrupitve zaradi škodljivih hlapov, so zgradili 200 metrov visok dimnik.

REKONSTRUKCIJA CEMENTARNE V PULI

Tovarna cementa v Puli je po nepopolnih podatkih izpolnila plan s 102%. Plan izvoza za leto 1965. je na nivoju preteklega leta, a njegova vrednost bo od 450.000 do 500.000 dolarjev. Če se bodo povišale cene cementu na svetovnem tržišču, kar lahko sklepamo po zadnjih podatkih svetovnega tržišča, bo sorazmerno povečana tudi vrednost izvoza. Toda žal se vrednost izvoza ne bo mogla toliko povečati, saj pomeni predvideni izvoz maksimum proizvodnih kapacitet.

V letu 1965 bo cementarna v Puli rekonstruirana, rekonstrukcija pa bo veljala okrog 4,5 milijarde dinarjev. Elaborat zanjo je že izdelan in odobren pa tudi finančna sredstva so že zagotovljena. S to rekonstrukcijo namerava podjetje v Puli povečati izvoz za 4 do 5-krat.

Zanima vas...

PRIŠLI V MESECU JANUARJU

Anton Zdešar, Andrej Jerman, Ivanka Pečavar, Novak Simič, Gordana Babič, Adem Bašič, Franc Turk, Janez Strmec, Marija Pekolj, Janez Gašperšič, Jože Žnidaršič, Marjan Ogrinc, Avgust Oter, Janez Hostnik, Alojz Papež, Anton Pugelj, Rajko Bajt, Stan-ko Sebac, Franc Vavpotič, Andrej Zalokar, Zlatko Jeklič, Mihael Krotko, Janez Hočvar, Ivan Habjan, Mihael Bedina, Anton Zupančič, Alojz Vovk, Janez Pucelj, Ludvik Kolenc, Rozalija Zaletel, Jože Hrovat, Franc Urbič, Franc Legan, Ivan Pekolj, Venčeslav Novak, Avgust Cerar, Dra-go Švegl.

ODŠLI

Angela Konte, Bogomir Baloh, Martin Kozole, Vinko Jenko, Matija Jelenc, Jožefina Škratič, Vladimir Belak, Štefan Borc, Neža Kastelic, Kristina Strgar, Franc Spendal, Albin Stegl, Jožica Udovič, Bela Vindpasinger, Janez Junc, Nikola Bartoš, Jakob Kogovšek, Alojz Podkrižnik, Marjan Ivanc, Mitja Škof, Olga Dimnik, Tončka Golob, Andrej Kužnik, Franc Očepek, Franciška Dobravc, Andrej Kump, Branislav Lesko-

vec, Jernej Zdešar, Filip Homšak, Adolf Gašperšič, Ivan Arh, Anka Komič, Marija Plaznik, Stanislav Kralj, Mehmed Čufurovič, Ivan Bišof, Janoš Bertonec, Ivan Planinc, Štefan Komljanovič, Franc Zajc, Jovan Birucič, Marija Brodšnajder, Gašper Zupančič, Radovan Mirkovič, Brane Burkeljca, Rudolf Kastelic.

ZAHVALA

Ob prerani izgubi moža in očeta Vladimira Belaka se podpisani iskreno zahvaljujeva vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti in mu darovali vence in cvetja. Zalujoča žena Rezka in hčerka Sonja

ČESTITKA

Ivan Kranjec, modelni mizar v Litostroju in Aleksandra Pirš, sta se dne 30. I. 1965 poročila. Čestitajo sodelavci.

ZAHVALA

Ob nenadni izgubi moža in očka Renata Racmana se podpisani najiskrenejše zahvaljujeva sindikalni podružnici EE/OO za izkazano denarno pomoč in govornikoma za poslovilne besede ob njegovem preranem grobu.

Milica Racman s hčerko Renato

ZAHVALA

Ivan Vidmar, čistilec iz livarne jeklene litine, se najiskrenejše zahvaljuje sindikalni podružnici livarne jeklene litine za izkazano denarno pomoč, ki sem jo bil prejel v času zdravljenja v bolnišnici.

ZAHVALA

Ob svojem odhodu v pokoj se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem livarne jeklene litine, sindikatu in vodstvu obrata za izkazano pozornost.

Spendal Franc

ČESTITKA

Sodelavka našega časopisa Metka Podbevšek je 20. II. 1965 zamenjala samski za zakonski stan. Na novi življenjski poti ji sodelavci voščijo vso srečo!

Ljubitelje lepih slik obveščamo, da imamo na zalogi barvno reprodukcijo Goldensteino-vega Prešerna. Cena 400 din. — Gradišče 12, p. p. 41 — 1, telefon

KAJ VEŠ O POČITKU?

Počitek je zdravilo proti utrujenosti. Po napornem delu ga vsi potrebujemo. Nekateri imajo rajši aktivni počitek, to je da primejo v roko kako delo, ki je popolnoma različno od dotodanjega. Drugi so pa pristaši popolnega odmora. Ja, kakor komu ugaja, in kakor kdo more.

Vendar ne bi bilo napačno, če bi se malo pogovorili in preizkusili naše znanje o odmoru, saj nam bo to verjetno vsem prav prišlo. Kdor pošteno dela, zasluži tudi pošten počitek.

Tu imate deset vprašanj in na vsakega tri odgovore, od katerih pa je seveda samo eden pravilen. Poskusite ugotoviti, kateri!

- Med spanjem popusti napetost mišic:
  - a) prav nič
  - b) popolnoma
  - c) skoro do kraja
- Katera barva zidov človeka najbolj odpočije:
  - a) nežno siva
  - b) pastelno zelena
  - c) krem bela
- Če ste napeti, je najmanj učinkovit način za odstranitev napetosti:
  - a) ležati v postelji
  - b) razvedriti se in sprostiti napetost (glasba, pogovor itd.)
  - c) razliti to napetost po vsem telesu (greste narezat travo za zajčke, igrate odbojko itd.)
- Če želite razviti motorno spretnost, kot je recimo merjenje cilja, ki se premika in spreminja hitrost, je treba po vaji, ki je trajala pet minut, nekaj časa počivati. Kako dolg naj bi bil odmor po petminutni vaji?
  - a) 5 minut
  - b) 20 minut
  - c) 48 ur
- Če imate na razpolago 20 minut za rešitev umske naloge, jo boste bolje rešili, če delate:
  - a) brez prekinitve 20 minut
  - b) eno minuto delati, eno počivati

- c) eno minuto delati, pet počivati
- Nekateri preutrujeni ljudje se znajo odpočiti s primernimi telesnimi vajami ali s kemičnimi sredstvi. Ali se bo napetost v njem s tem:
    - a) obdržala na isti stopnji
    - b) izginila
    - c) še celo povečala
  - V suhih krajih je dobro pustiti zemljo, da počije in jo pustiti neobdelano eno sezono, ker:
    - a) damo tako naravi priliko, da obnovi vlago v zemlji

- b) tako zemljo pokvarimo
  - c) je to brez posledic in učinka
- Počivajoče telo bo počivalo, razen če:
    - a) se vrtil
    - b) deluje nanj neka sila
    - c) je lahko kot pero
  - Vaš nos je recimo navajen nekega vonja. Če boste utrujeni:
    - a) vaš nos ne bo zaznal novega vonja
    - b) zaznaval bo tudi nov vonj
    - c) ne bo spremembe
  - V teku učenja nastopijo obdobja navidezne zasičenosti (platoji), in sicer:
    - a) če ne napredujete
    - b) če počasi napredujete
    - c) če nazadujete

Še enkrat pazljivo preberimo, si označimo odgovore, ki so po naše pravilni, in potem šele preberimo pravilne odgovore.

Pravilni odgovori

1—c. Mišice se morajo skoro popolnoma sprostiti, počiti in to se ne da doseči v budnem stanju. To je torej življenjska funkcija spanja. Človek hitreje umre od pomanjkanje spanja kot od lakote.

Mišice, ki dajejo telesu hitrost in moč, se utrudijo in potrebujejo počitek. Notranje mišice pa se ne utrudijo, ker vzdržujejo enak tempo dela in se prilagajajo vdihavanemu kisiku.

2—b. Moderni zavodi za duševne bolezni imajo stene v zeleni barvi da bi bolnike pomirili. Pokazalo se je, da zelena barva vpliva najbolj pomirjevalno.

3—a. Številni strokovnjaki za žleze za notranjim izločanjem so mnenja, da ima človek na razpolago stalno zalogo energije. Ko napetost popusti, torej energija začne delati v telesu, celo če počivamo v postelji. Tako je najboljše, če raztresete napetost z drugimi dejavnostmi, ali pa jo porazdelite po vsem telesu.

4—b. Pet minut dolgi vaji naj sledi 20-minutni počitek. To se je pokazalo kot najbolj učinkovito sredstvo za razvijanje motorne spretnosti. Pri takih vajah namreč hitro nastopi mišična utrujenost in je zato primerno, da kratki vaji sledi daljši počitek.

5—b. Kadar morate reševati težje umske naloge, je bolje, da vztrajate pri njih nekaj časa (učenje, računske naloge), nato naj pa sledi krajši počitek, ali razvedrilo z lažjim telesnim delom.

6—b. Številni psihiatri menijo, da lahko človek prežene občutke tesnobe, strahu, utesnenosti, če se je naučil sprostiti telo. Neurejeni osebni odnosi po navadi niso vzrok napetosti, ampak posledica.

7—a. V suhih predelih pobere enoletni pridelek čisto več vode iz zemlje, kot je lahko narava da v eni sezoni. Tudi zemlja mora počivati. Če suhi zemlji ne pri-

voščimo počitka, lahko postane pušta skleda.

8—b. To je del Newtonovega zakona iz fizike, to je zakon o vztrajnosti. Celotno potrebuje silo, da ga premaknemo.

9—b. Čeprav ste utrujeni, lahko nos zazna nov vonj, le spremembe v jakosti istega vonja se v stanju utrujenosti ne zaznavajo.

Občutljivost vonja ni vedno enaka. Pozno dopoldne ali pozno popoldne smo na primer bolj dojemljivi za vonje. Občutljivost je odvisna tudi od spola, starosti in od dnevnega časa.

10—a. Vse krivulje učenja kažejo platoje (zastoj), ko človek ne napreduje, ali se mu vsaj zdi tako. Toda taka mrtva obdobja so nujno potrebna pri vsakem učenju.

Začasni odbor za izumiteljsko dejavnost in vprašanja industrijske lastnine Gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije je na svoji 1. seji dne 9. novembra 1964 na podlagi zbranega gradiva Združenja društva izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav, pravne fakultete v Ljubljani in drugih virov obravnaval problematiko izumiteljstva in industrijske lastnine v naši državi.

V razpravi je odbor izhajal predvsem iz potreb, da na današnji stopnji razvoja proizvajalnih sil pri nas čim hitreje in uspešneje pridemo k intenzifikaciji proizvodnje.

Izumi in tehnične izboljšave imajo poseben pomen v našem gospodarskem sistemu in v sedanjih gospodarskih situaciji. Intenzivnejši način gospodarjenja, učinkovitejša izkoriščanja zgrajenih kapacitet, modernizacija proizvodnega procesa, specializacija, povečanje izvoza, zmanjšanje izdatkov za kupovanje tujih licenc in reševanja mnogih tehničnih in tehnoloških problemov z lastnimi silami, dvig produktivnosti dela in sploh razvoj vseh družbenih proizvodnih sil zahtevajo, da naša izumiteljska in racionalizatorska dejavnost pri nadaljnjem gospodarskem razvoju odigra mnogo pomembnejšo in odločnejšo vlogo. Vse večja materialna samostojnost gospodarskih organizacij in skrb za čim hitrejši napredek lastnih proizvajalnih sil omogočata, da tudi gospodarske organizacije zaradi svoje materialne koristi skrbje in pospešujejo izumiteljsko in racionalizatorsko dejavnost.

Znanstvene raziskave in znanstvene metode organizacije proizvodnega procesa morajo postati tudi pri nas gibalna sila tehnološke organizacije in kakovosti gospodarjenja. Dinamika materialnega in splošnega družbenega razvoja je vse bolj neposredno odvisna od sposobnosti družbe, da omogoči napredek znanosti in da

O delu vodilnih oseb

Vesten vodilni član kolektiva uporabi četrtno svojega časa s svojim delom, tri četrtine pa ga porabi v razgovorih s posamezniki. Poslušaj, govori, bere, sedi na konferencah, daje navodila personalu in piše. Tak človek poslušaj in bere prav toliko kot govori in piše.

Problemi, ki se pojavljajo pri delu vodilnih članov kolektiva, so morda prav enaki pri direktorju kot pri šefu nekega urada ali delovodji nekega obrata.

Največji problem vodilnih ljudi je stopnja njihove izolacije. V določenem smislu je ta izolacija celotno potrebna in neizbežna. Popolnoma jasno je, da šefu ni treba vedeti za vse najmanjše podrobnosti o neki zadevi, ki jo namestnik rava rešiti, pač pa je nujno, da ima dovolj podatkov, po katerih lahko odloči o stvari. Večkrat pa najdemo v podjetjih nekakšno filtrirano zbirališče, kjer posamezniki skušajo obdržati nekaj informacij zase, bodisi hote ali nehoče, morda tudi za lastno uporabo ali celo za obrambo. To se dogaja posebno tam, kjer se na predpostavljene gleda kot na nekoga, ki je postavljen zato, da daje naloge, ne pa da mora dobivati tudi informacije.

Ker se o nečem odloča po nepopolnih ali celo netočnih informacijah, ne dosežemo seveda vselej zelenega rezultata. To pa zaradi tega, ker vsak posameznik zadrži tisti del informacije, za katerega je prepričan, da je samo zanj in da je drugim odveč. Prva okrnjena informacija pa seveda zadrži še druge informacije.

Mnogi vodilni ljudje izdajo vse preveč navodil, pojasnil, nalog itd. To svoje ravnanje zagovarjajo s tem, češ da najbolje vedo, čemu vsa ta množica navodil. Čim več razlag in navodil pa nadrejeni dajejo tem bolj nadaljujejo s tako prakso. Seveda se potem ljudje, ki naj bi izpolnjevali te naloge, kar izgubljujejo v množici navodil,

pri čemer trpi zaradi kvantitete kvaliteta.

Uspeh dela vodilnih ljudi s podrejenimi je odvisen od njihove sposobnosti, kako razložiti in pojasniti stvari, ki so na prvi pogled nejasne in komplicirane.

Vodilni član kolektiva naj bi bil vedno vzor za točno in enostavno opravljanje tudi bolj zahtevnih nalog, ne pa, da ponavljajo svojim podrejenim: »Delaj, kakor ti pravim, in ne glej, kako jaz delam.« Tak odnos do dela šefu bolj škodi kot koristi, saj smo že taki, da se radi zgladujemo po nekem, ki je na višjem delovnem mestu. Naj se šefi takih oddelkov potemtakem ne čudijo, če delo članov njihovih oddelkov ni tako kvaliteto, kot bi lahko bilo.

Navezovanje dobrih medsebojnih odnosov na relaciji vodilni člani kolektiva — ostali člani kolektiva je na splošno še dokaj v povojih. Morda smo to vprašanje preveč zanemarili zato, ker smo še pred časom zagovarjali mnenje, da bodo člani delovnega kolektiva sami opravili svoje posle dobro, četudi ni povezava med vodilnim osebjem in ostalimi člani kolektiva dovolj tesna.

TOVARNA STROJEV V OSIJEKU IN LITOSTROJU

Glas Slavonije iz Osijeka je dne 24. 11. 1964 objavil članek pod naslovom: Več za strojogradnjo in izvoz na tuja tržišča, iz katerega je razvidno, da bo tovarna strojev v Osijeku prenesla težišče proizvodnje na proizvodnjo strojev za predelavo plastičnih mas in na izdelavo hidravličnih stiskalnic za gumarsko industrijo. Poleg tega bodo razširili proizvodnjo hidravličnih elementov za potrebe jugoslovanske strojogradnje. To podjetje se po pisarnju omenjenega lista med drugim dogovarja z drugimi podjetji, ki izdelujejo hidravlične stiskalnice, med njimi tudi z Litostrojem iz Ljubljane.

Izumiteljstvo razvojna dejavnost

njena odkritja učinkovito uporabi. Raziskovalna dejavnost, ki se lahko ukvarja z raziskovanjem problemov temeljnega ali aplikativnega pomena, lahko med drugim nudi posameznim vrstam proizvajalnih in ostale oblikovalne dejavnosti ali posamezni delovni organizaciji temeljna odkritja in pomembne podatke za njihovo operativno. S pomočjo znanstveno raziskovalne dejavnosti je mogoče priti do rezultatov, ki so bistvene pomena za napredek posamezne vrste proizvajalnega dela, pa tudi za napredek posamezne delovne organizacije. Takšni novi dosežki pogojujejo tudi uveljavljanje izumiteljske dejavnosti, ki je tipična razvojna dejavnost. Na temelju dosežkov znanstveno-raziskovalnega dela razvija izumiteljstvo na originalen način tehnične procese, posamezna tehnična sredstva, se ukvarja s tehniko in metodo operativnega dela in uporabo novih orodij in novih materialov. Zato pomeni izumiteljstvo nujno potrebno nadaljevanje in dopolnitev raziskovalnega dela in predstavlja integralni del kompleksne raziskovalne dejavnosti.

Če želimo izumiteljstvo pospeševati, ga moramo zaščititi. Pravno varstvo izumov je varstvo družbeno zelo pomembnega, namreč kolektivnega intelektualnega dela. Tako pravno varstvo omogoča posebno nagajevanje tistih, ki imajo nove ideje v korist boljše proizvodnje ter boljše organizacije dela v proizvodnji in strokovnih službah. To varstvo zagotavlja kvaliteto in varuje, da se ne bi s tujimi izumi okoristili drugi. Zato vsaka sodobna država obravnava problematiko industrijske lastnine, kamor spada poleg pravnega varstva izumov in tehničnih izboljšav še pravno varstvo razlikovalnih znakov pri nastopu na tržišču ter discipline na tržišču, kot del svoje gospodarske problematike.

Uporaba domačih izumov in tehničnih izboljšav kot najpomembnejšega dela industrijske lastnine, pomeni ne samo velik prihranek dragocenih deviz, ki jih odštevamo za nakup tujih licenc ter patentov, temveč tudi dvig produktivnosti dela. Nov izum ali tehnična izboljšava pa je poleg tega mnogokrat tudi podlaga za nadaljnje izume in izboljšave. Prav tako so patenti, to so pravno zavarovani izumi in licence, predmet mednarodne, vedno živahne trgovine, saj predstavljajo patenti in licence v kapitalističnem gospodarskem sistemu del kapitala, pri nas pa veljajo za osnovna sredstva gospodarskih organizacij. Poleg tega pa ima uporaba domačih izumov in tehničnih izboljšav moralno vrednost, saj vpliva domačim izumiteljem in proizvajalcem zaupanje v lastne sile in sposobnosti ter tako povečuje priznavanja za vedno večjo produktivnost dela, ki je temelj za razvoj vsakega modernega, posebno pa našega razvijajočega se gospodarstva.

SKRITE REZERVE

VSAKOMUR PO VLOŽENEM DELU

(Nadaljevanje s 3. strani)
 govornost celotna grupa, kateri se ustrežno zmanjša osebni dohodek. Isto velja tudi za zamude rokov.

— Na kakšen način se vrši obračunavanje?

— Konec meseca se na posebnih obzračih zberejo vsi podatki o količini in kvaliteti izgotovljene dokumentacije. Za njihovo pravilnost jamči vodja projekta ali konstruktorske skupine ter šef-projektant oziroma vodja TB. Vsakogar, ki daje netočne podatke za obračun, se kaznuje z 20% odbitka od celotnega mesečnega zaslužka za ves tisti čas, dokler je dokumentacija v delu.

Po novem pravilniku se že nagrajuje okoli 250 konstruktorjev, projektantov in tehnologov.

— Se že kažejo rezultati novega pravilnika?

— Razen v oddelku hidroelektrarn so povsod z dokumentacijo na tekočem. V prvih dveh mesecih so odpravljeni vsi zastanki pri izdelavi tehnične dokumentacije.

— Koliki so povprečni mesečni prejemki konstruktorja in projektanta, ki sta nagrajena po novem pravilniku?

— Nekateri vodilni projektanti in konstruktorji so zaslužili približno 200 tisoč dinarjev mesečno. Svoje režijske mesečne plače pa so presegli tudi ostali konstruktorji in tehnologi.

— Obstaja možnost, da bi s sedanjimi kapacitetami izdelali več dokumentacije, kot je potrebno za pokritje naših proizvodnih zmogljivosti?

— V tem primeru se bo določeni del strokovnega kadra posvetil študijsko raziskovalnemu delu. Po naročilih pa bomo izdelovali tudi samo tehnično dokumentacijo za podjetja s sorodnim proizvodnim programom, kot je naš.

— So se v prvih dveh mesecih pokazale kakšne pomanjkljivosti pravilnika?

— Pravilnik bomo v 6-mesečni poizkusni dobi še dopolnjevali in izboljševali.

Prav bi bilo, da bi podobne pravilnike o nagajevanju čimprej izdelali tudi za ostale zaposlene v našem podjetju.

LADO LUCU

Čemu preprosto

(Basen o ljudeh, ne o živalih)

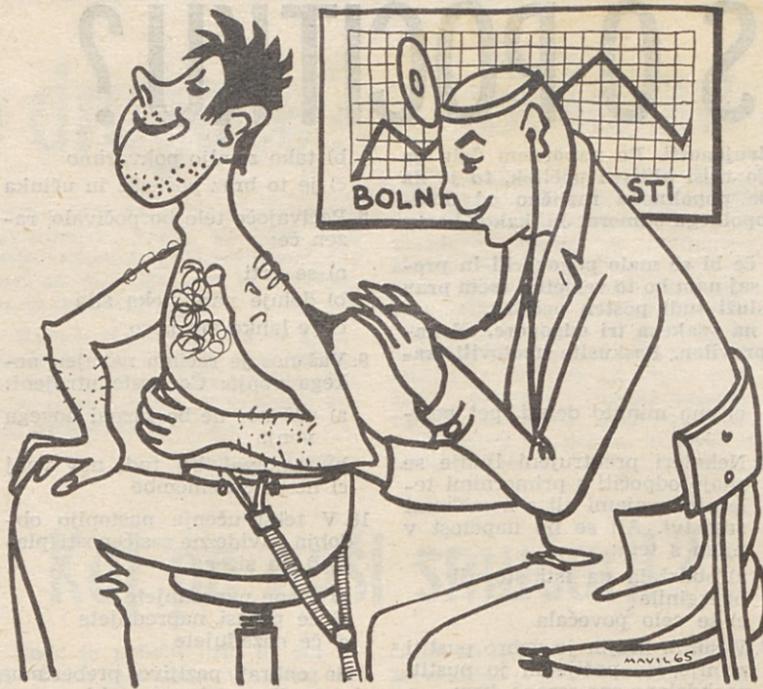
Čemu preprosto, oj ljudje, če zapleteno boljše gre? Tako potuhta šefek mali — celó zares in ne le v šali: dopis, pomotoma poslan, v zalepko da ga — drugi dan, po tajnici odpošlje ga nazaj, čeprav takoj ga prav tedaj lahko oddal bi bližnjemu sosedu, in brž biló bi vse po redu.

Samó morála basni ta je: Boji se šefek, da se stol zamaje, če on sosedu bi priznal pristojnost; trpela bi ugled mu in dostojnost...

Zato mu v stiski tej kot brat pomagaj vselej — birokrat!

Tako naš šefek gre v to leto, ki z varčevanjem je začeto. Čemu preprosto? Roko na srce: Na kak ovinek tudi gre...

T. Žerjav

IZ AMBULANTE

(Resna — za šalo)

Pri doktorju naš delavec potoži, v trebuhu, da ga ščiplje in boli, če le rokó narahlo nanj položi.

Zdravniku resna stvar se zdi, vendár pa delavca povpraša, če se želodec mu tako obnaša samó, ko se z rokó ga takne. — Seve, seve! se delavec primakne, češ le, če z roko grabi, tipa...

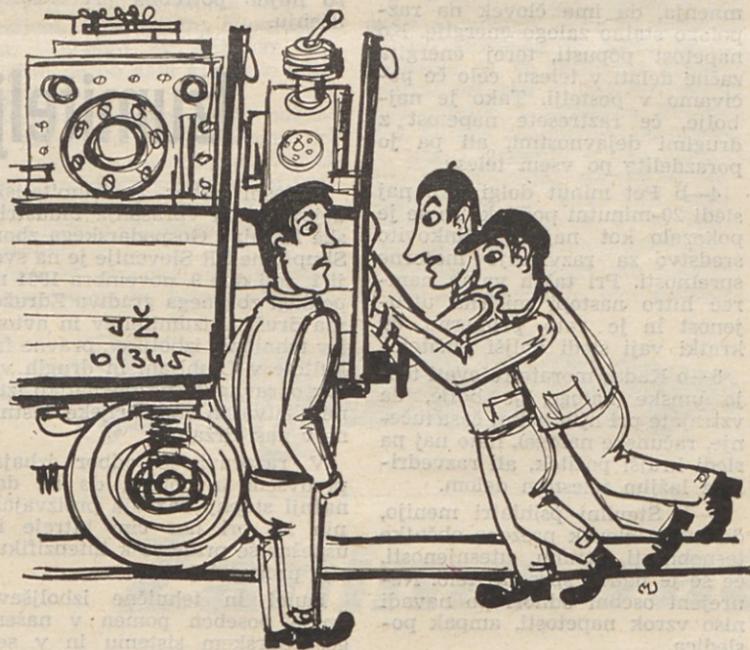
Zdravnik: »In nič vam ne utripa, če kar pri miru ga pustite?« Bolnik ne znajde se: — Ne, ne, samó če z roko čezenj grem, seve...

»Če pa tako je,« sodba je zdravnika, »čemu se tipate po njem — hudika!«

T. Žerjav

Skríte rezerve

— Kaj delate?
— Potiskamo naše zaloge.

Predstavlja se T. Ž.

Turbinko Žerjav za vas ima besedo: Mu jezik teče kot turbina, oko je kot žerjav visokogledo, kot človek, pravijo, je dobrčina.

A če z grabilcem vas zagrabi in če z jezikom vas oplete, zamerite nikar ne tej spozabi: besede dobrohotne so in ne klevete!

Če pa bodica vendar koga zbode, ostane mu, da sam enako piči, če ne, na pekočino vlije naj si vode in srd in jeza nehata pri prič.

STROJNIŠKI VESTNIK

glasilo oddelka za strojništvo, inštituta za turbostroje, društva strojnih inženirjev in tehnikov SR Slovenije

Prinaša aktualne članke iz strojništva, pregled domače in tuje strokovne literature, društvene vesti, poročila o delu in uspehih vseh vodilnih tovarn strojne industrije

Izhaja dvomesečno v nakladi 3000 izvodov.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Aškerčeva 16.

TEHNIKA

Časopis »Tehnika«, organ Zveze inženirjev in tehnikov Jugoslavije, izhaja vsakega prvega v mesecu.

Obseg a:

1. Splošni del tehnike
2. Naše gradbeništvo
3. Rudarstvo in metalurgijo
4. Strojništvo in elektrotehniko
5. Kemično industrijo
6. Prehranjevalno industrijo
7. Promet
8. Organizacijo dela
9. Obvestila industrijskih podjetij o njihovih proizvodih in tehničnih dosežkih

Vsaka številka obsega približno 25 strani velikega formata 21×29 cm.

Letna naročnina: 12.000 dinarjev.

Posamezna številka: 1250 dinarjev.

Naročila pošiljajte na naslov: DIREKCIJA ZA IZDAVAČKU DELATNOST »TEHNIKA«, Beograd, Kneza Miloša 7/II; telefon 30-106, 30-057 in 30-024

LADO MEZIN
RIM

Kaj je po poklicu?

MARIJANA GATNIK O. LOJK
DEVIN

Kaj je po poklicu?

LINO TRASNAR
PTT

V katerem oddelku naše tovarne je zaposlen?

TRI POSETNICE

ZA RAZVEDRILLO

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5.500 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Odgovorni urednik Pavel Perko — Telefon uredništva 33-511, telefon glavnega urednika 580, odgovornega 415 — Cena posamezni številki v prodaji 20 din — Poština plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru